STVDENTES,

COMOEDIA DE VITA STVDIOSORVM, NVNC PRImùm in lucem êdita, authore M.Chriſtophoro Stummelio. F.

Eiuſdem carmen de Iudicio Paridis.

Addita eſt Præfatio Iodoci VVilichij, *& epilogus à* M.Chriſtophoro Cornero.

COLONIAE
Excudebat Petrùs Horſt,
Anno 1561.

IN ZOILVM.

Inuide cur acuis ringendo Zoile denteſ?
Cur ſulcat uultus ruga maligna tuos?
Sed tu Mæonidem ridebas Zoile uatem,
Et ſimilis nunquàm deſinis eſſe tui.
An non eſt iuuenum iuuenilia condere ſcripta?
Si capitur ſtudijs ipſa iuuenta ſuis.
Vt Cereri grata eſt peragendis meßibus æſtas,
Bacchus in autumno dulcia uina bibit:
Sic matura dabit poſthac maturior ætas,
Interea hoc placida perlege mente, precor.

PRAEFATIO IODOCI VVILICHII RESELLIANI AD VVIpertum Sueuum LL. Doctorem, & Syndicum Vratislauienſem, & poetarum amantiſsimum.

ANimaduerti olim iuxta argumenti, & imitationis naturam & tractationem tria fuiſſe poëtarum genera uſitatiſsima, quorum primum fuit utile, quòd aut ad erudiendos & expoliendos animos adoleſcentũ conducebat, ut quod honeſtatem, eiusq́; ſemina & decora, cum ſingulorum per diuerſos circumſtantiarum ordines officijs continebat, ἠθικὸν dictũ: aut ad rerum naturæ cognitionem & dijudicationẽ plurimũ faciebat, φυσιολογικὸν antiquitus appellatum. Verùm in priorem claſsem & ſacrarũ literarũ poëmata referenda ſunt, cuiuſmodi perquàm multa à poetis Germanis ſumma laude noſtra memoria decantata, & prælo excuſa florẽt. Alterum eſt duntaxat animi oblectandi gratiâ expetitum, quod etſi nihil, uel quod cum uirtute coniunctum eſſet, uel quod ad rei naturalis indagationem atq; proprietatem conferret, uel quod

ad pietatem uitæ cùm ciuilis, tũ Chriſtianæ conduceret, probè docuit, canoras tamen nugas et lu dicra interdum nimis obſcœna diligenter promo uit. Tertium eſt eorum, quibus non tantum curæ eſt uoluptas, ſed etiam utilitas. Delectãt quidem, cùm hilariores animi affectus concitant. Vtiles uerò ſunt, cùm ingenia propter certarum uel arcanarum, uel humanarũ cognitionem informent, de quibus ſic Horatius ad Piſones cecinit.

Aut prodeſſe uolunt, aut delectare poëtæ,
Aut ſimul & iucunda, & idonea dicere uitæ.

Verùm ſicut primùm, etſi non eſt utile, tamen aliquanto durius, tanquam ſenioribus Catonibus aptius cenſetur, ita proximum cùm non parùm animos humanos oblectet, mollius eſt, & iuuentuti magis accommodatum. Vltimum aũt utriq; ætati conuenit, totiq; theatro ſatis appoſitum. Id enim non tantùm docet, ſed & uno labore, unaq; opera mirificè delectat. Quare id genus poëmata cùm uenalia paſſim extabunt, uel in regionibus longiùs poſitis, cùm ex horum uenditione librarij non parùm pecuniæ facient, tum uerò non interitura ſunt, ſed uiuaciſſima tanquã ſeu Apolline, ſeu cedro digna perdurabunt & conſiſtent. Id quod Horatius his uerſibus uoluit:

Omne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci.

 Lecto-

Lectorem delectando, pariterq́; monendo.
Hic mœret ære liber Soſijs, hic & mare tranſit
Et longum noto ſcriptori prorogat æuum.

Quibus cognitis, non difficile erit de quibuslibet poëtis propter materiam iudicium facere, idq́; exquiſitum. Nam ſi Ariſtoteli Empedocles, cui nihil præter metrum cum Homero commune eſt, non ſit poeta, ſed cùm propter rerum naturæ tractationem ſuſceptam utilior eſſe exoptabat, potius φυσιολόγος, *iudicatur de quo tamen Lucretij præſtantiſſimum elogium memoriæ proditum eſt hoc modo.*

Nil tamen hoc habuiſſe uiro præclarius in ſe
Nec ſanctum magis, et mirum charumq́; uidetur.
Carmina quin etiam diuini pectoris eius
Vociferantur, & exponunt, præclara reperta
Vt uix humana uideatur ſtirpe creatus

Quid'nam quæſo quis iudicij de Lucretio proferret? cuius opus etſi nobis hodie mutilum ſit, multis tamen luminibus & ingenij, & artis præſtare quadam ad Q. fratrem epiſt. Cicero pronunciauit, & à Cicerone eoſdem libros emẽdatos D. Hieronymus ex Euſeb. teſtatur. Eſt'ne diuerſum ſtatuendum de Varrone Attacino Narbonenſi? Hic enim non minus atque Lucretius Empedoclis exemplum ſecutus eſt. Ad hunc modum Lucanum

eſſe oratorem, quàm poetã, cùm ſimplicius citra ulla uoluptatis illectamenta ſuam hiſtoriam cecinerat, F. Quintilian. mauult. Mirum igitur eſt, cur Ariſtot. in comœdia ſolam uoluptatem quæſierat: Nam illi eſt hoc dramatis genus imitatio improborum, non tamen ad omnem malitiam, ſed turpitudinis ridicula particula. Primùm hic τὸ φαυλοτέρων, *etſi ambiguum ſit, tamen ad perſonas certis rationibus referre cupio & contendo. Sentit enim in hoc poemate, inferioris ſortis atq; ita iuxta uulgi ſententiam deteriores & uiliores eſſe hiſtriones, qui tamen nõ ſunt ad extremum flagitioſi, quales in tragicis facinoribus ut plurimum eſſe conſueuerunt. Deinde argumentũ eſt cum turpitudine coniunctum, quod tamen nõ magnopere pios ſpectatores neq; offendit, neque eorum mores corrumpit. Scriptum enim reliquit philoſophus* αἶσχος ἀνώδυνον καὶ οὐ φθαρτικὸν, *quod eſt turpe, eſt argumentum, attamen doloris expers, & ſine magna honeſtorum morum corruptela. Eius uerò exemplum à ridicula facie ſubiecit, quæ etſi turpe & peruerſum quiddã ſit, non tamen protinus dolore quempiam afficit. Poſtremo eius finis ſtatuitur* τὸ γελοῖον, *quod ridiculum, & riſum uoluptatemq; moueret. Quod ſi quis illam deſcriptionis naturam mordicus ſequi*

effſagitauerit, uix quempiam comicum poetã ſa lutabimus. Fatemur quidem in Ariſtophanicis co mœdijs (is enim Ariſtotelis memoria ab omnibus comœdis poeta dictus, atque philoſopho circiter ſexaginta annos maior fuit) plura eſſe ridicula, quàm ſeria, eaq; pia & honeſta, quæ tamen bona ex parte ſatyrica iuxta eius temporis conſuetudi nem eſſe apparent. Nónne in equitibus cernitur, ut Cleonem tribunumplebis tanquam peculatorem perſtrinxerat, adeò ut ille faciem ſuam minio oblitus (reliqui enim illius potentiam formidabant) perſonam egerat? Nónne & Niciam ſummum ducem, utique mitem, & liberalem, tanquam deſidem & agricolam in fabula, quã Gorgiam authore Plutarcho inſcripſit, grauius taxauerat? Nónne in Nebulis, quas Dionyſio Siciliæ tyranno formam reipub. Athenienſis petenti Platonem miſiſſe ſcribitur, abſque controuerſia magis propter opus & ornamentum Atticæ linguæ abſolutum, quàm propter crimina, quibus per meteora grauiſsimè Socratem philoſophiæ patrem precio & impulſione Anyti & Meliti adductus, inſectari contenderat? Nónne in Veſpis Philocleonem propter iudicij affectationem & ambitum inſimulauerat? Nam ueſpæ iuuenes iudiciorum deſiderio tenebantur,

 ſed

ſed ſenes ſuis ſtimulis extimulabant. Quid multis & pauca ſunt quibus docet & eadem ſunt ceu πάρεργα: quod genus ſunt in Pluto de paupertatis & opulentiæ collatione, ita & in pace, pacis commoda propoſuit, ut eandem Græcis iam bello defatigatis ſuaderet. Proinde Ariſtotelem ad priſcam comœdiam magis reſpexiſſe arbitror, et cenſeo, cuius uſus ſub id tempus (nam tragœdiæ protinus ſucceſſit) frequentiſſimus fuit. Quatenus aũt mores quorundam ciuium deridendo & traducendo taxauerat, non parùm Reipubl. profuit. Multi enim ſibi cauebant, ne ſpectaculo cæteris eſſent, atq; domeſtico probro. Verùm cùm nimiæ licẽtiæ feneſtra aperta eſſet, lege lata ſanctum erat, ne quis carmen infame proponeret. Quod & in cauſa eſt, cur noua comœdia ſurrogata ſit, argumento communi omnibus hominibus mediocris fortunæ, nimisq́; amaritudinis habens. Itaq; ſpectatorib. plus delectationis adfert, quia argumento concinna eſt, quia conſuetudine congrua eſt, quia ſententijs utilis eſt, quia metro præſertim trimetro apta eſt. Quapropter recentiorum Græcorum comœdiæ finitio & noſtro tempore gratior erit ut quæ ſit priuatæ, ciuilisq́; fortunæ ſine uitæ periculo comprehenſio. Donatus idem quoq; agnoſcit, ſed ἀκίνδυνον exponit, & addit,

addit, qua comœdia diſcitur, qd ſit in uita utile, qd cõtra euitandum, nõ aliter atq; in ethicis fieri ſolitum eſt, quibus & expetendorum & fugiendorum eſt profeßio. Eſt igitur Liuio Andronico *comœdia cottidianæ uitæ ſpeculum, quem* Mar. Tullius Cicero *ſecutus eam eſſe pronunciat imitationem uitæ ſpeculum conſuetudinis, imaginem ueritatis.* Quod *genus exempla in* Terentianis *fabulis maniſeſtißima ſunt, in quarũ alijs modò uaga libido damnatur, & coniugij honeſti laus confirmatur, modo in alijs nuptias non eſſe legitimas, niſi parentum conſenſu factas, dilucide adumbrat, modo in alijs dißidium inter ſocrũ, & nurum perpetuum eſſe oſtendit, modò alia atque alia certa quadam theſi comprehenſa argumenta fußißime explauantur, et actione quaſi in ſpeculo commonſtrãtur.* Ad *hunc modum noſtra ætas multos comicos uelut ex equo* Troiano *effudit, non ita infelices, quorum opera rerum & prophanarum & ſacrarum ſpectacula quàm illuſtrißima nobis exhibita ſunt, atq; nuper Chriſtophorus* Stũmelius *iuuenis mihi per quàm charus, ſtudiorum meorum ſocius apud nos tanquàm in patria comœdiam dexterrimè luſit, μανθάνοντες, aut ſtudentes inſcriptam, qua diſcipulorum iam in* Academiam *unam aliquam excolendi in-*

 genij

genij gratia cõmigrantium mores depinguntur: cuius protaſis ſcholaſtico more propoſita eſt, ut poſt datũ nomen Gymnaſiarchæ ſeſe malis condiſcipulis adiungant, ut omnia parentum labore parta & uino et alea concoquant, ut ſub nullius præceptoris & pij & honeſti ferula uiuere exoptent. Mox epitaſis ſubditur, propter multarũ turbarum, quas dare ebrij conſueuerunt, tumultum, propter frequentem in ædes priuatas incurſionem, & propter alia multa incommoda. Sed cataſtrophe iſtorum ardelionum uitam ſic corrigit, ut ad meliorem frugem redeant, ne cepas, ſicut Germanis eſt prouerbium, pro allijs domũ reportaſſe uideantur. Hanc uerò comœdiã recẽs compoſitam tibi noſtræ Academiæ haud pœnitendo alumno de meliore nota commendatam cupio. Quod ſi nõ cuncta ad uiuum Ariſtarchus reſecuerit, ætati & tempori perturbatiori imputabitur. Nos autem maximam de eius ingenio, & indole ſpem concepimus. Iam id ætatis flores accipe, boniq; conſule, poſtea dulciſsimos fructus percipies.

*

PRVDENTIBVS ET SINGVLARI GRAVITATE PRAEDITIS Cos. ET PATRIbus Senatus Francfordiani ad Viadrum S. P. D.

VEriſſime dictum eſt humaniſſimi Patres,
Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.
Nam etiamſi Ouidius procul ab Italia & Pelignis focis inter rigidos & immanes Tomitas uitam ageret, tamen ſæpenumerò animaduerti omnibus hominibus ſingularem quendam amorem genitalis loci inſitum & impreſſum eſſe. Cuius rei euidentiſſimum exemplum ex Vlyſſe haberi poteſt, qui Ithacam ſuam aſperrimis ſaxulis tanquam nidulum affixam, immortalitati antepoſuit, ita ut etiam optaret fumum de patrijs poſſe uidere focis. Atque cum de hac re cogito, eius amoris ſemina in me quoque reperio. Quis enim extra naturam poſitus, ſeu planè ἄστοργος *aliter ſibi in animum induceret? Proinde ſæpiſſimè mihi in animo fuit, amoris in patriam perſpicua ueſtigia relinquere, quòd cõmodiſſimè nunc fieri*
poſſe

poſſe exiſtimaui, cum præludia ingenij mei in lucem ſuaſu & conſilio doctorum uirorum edere decreuiſſem, ut hunc laborem uobis humaniſſimis patribus, qui ad gubernacula patriæ meæ ſedetis, nuncupare͂. Nam merito patria ſtudiorum meorum fructum à me repetere debet, ut à qua hoc beneficij acceperim, ſi aliquo in literis progreſſus eſſem. Sed hic dicet aliquis, quam utilitatem poterit patria ex Comœdia percipere? Huic Cicero pro me reſpondebit, qui de dramaticis ſcriptis ita loquitur: Etenim hæc conficta arbitror à poëtis eſſe, ut effictos noſtros mores in alienis perſonis, expreſſamq; imaginem uitæ quotidianæ uideremus. Hic docentur patres quod ad cultum ingenij in liberis ſpectat, non eſſe parcendum ſumptibus, nec tamen ad luxuriam profuſe largiendum. Illud enim currentes moratur, hoc uerò à ſtudijs pœnitus auertit. Videndum igitur, ubi & quando dandum ſit. Poterunt etiam filij ueſtri, ſodales mei, qui partim nunc coætanei ſunt, partim procedente tempore ſuccreſcent, ſalutarem inde doctrinam haurire. Nam gnauiter dandam eſſe operam literis Comœdia docet, uitanda praua conſortia, amori non indulgendum, quorum utrunq; à Muſis abducit, & uiam adeundi intercludit. Quod experientia docemur, cùm nõ raro bonæ ſpei adoleſcentes, qui nimis prauo ſodalitio

adhæſerunt, alieni à ſtudijs facti, ſpem & expectationem parentum fefellerunt. Scio etiã multos amori operam dantes, fœmineis blãditijs ita illectos eſſe, ut turpiter præter uoluntatem parentum matrimoniali copula deuincti ſint. Reperias enim nonnullos, qui pulchras domi alunt filias, aucupium exercere, ut adoleſcentes parum cautos ineſcent, perinde ut aucupes, qui in area canoram auem collocant, ad quam cùm cæteræ colludentes aduolitant, tanquàm omnia eſſent tuta, reti operiuntur cum magno uitæ ſuæ periculo. Ita etiam quibuſdam adoleſcentibus euenit, ut colludendo turpiter capiantur. Sed tamen matrimonium non inſector, imò hoc uolo, ut apertè & honeſtè cum conſenſu parentum utriuſq; partis hoc contrahatur. Quare humaniſsimi patres, hoc leuidenſe munus meo labore in gratiam ueſtrorum liberorum excultum æquo animo ſuſcipite, boniq; conſulite & Muſarum cultoribus, ut facitis fauete: ne ſtudia apud uos, quæ ubiq; ruinam minari uidentur, in præceps eant. Satan enim hoc exulceratiſsimo ſeculo in ultima mundi ſenecta illud unice molitur, ut ſcholas, ſine quibus puritas Chriſtianæ doctrinæ conſeruari nequit diſsipet. Valete.

PRO-

INgens mei tenet uos admiratio
Hic quotquot adeſtis, ſpectatores optimi,
Tantum laborem ſponte quod ſuſceperim.
Multi me cupidum laudis, multi audaculum
Vocabunt, operam ſubſannantes plurimum,
Aureſq; in altum ceruino more arrigent,
Si quid poſſent uitioſum deprehendere.
Nam ſæpe paruum erratum obfuſcat optima;
Vitiaq; plus quàm uirtutes ſunt obuia.
Sed hi me nil mouent, nec huius fecerim:
Siquidem Terentio atq; Homero *idem accidit:*
Qui ſi nunc uiuerent, quantumuis plurimum
Laudentur, eſſent omnium abiectiſſimi.
Cunctis enim placere non eſt res leuis,
Quod nemo præſtabit, nec unquam præſtitit.
Verum tamen mihi firmiter perſuadeo
Amari me à multis, quibus pauciſſimis
Exponam, cur aggreſſus ſim prouinciam
Scribendi, diligenter animum aduortite.
A multis ſum rogatus precibus improbis,
Vt aliquid opera dignum & ſtudio ſcriberem:
Queis cum reluctari nollem, quòd plurima
Ipſorum in me collata extent beneficia,
Ad ſcribendum animum contuli Comœdiam,
Ex quo uidebam me fructus ampliſſimos
Percepturum, non ſine labore maximo.

Sunt etenim pulchra ſemper difficillima.
Vidi etiam multos Palladis ad ſacraria
Tendere, ſed peruenire paucos admodum.
Ea quæ ſit cauſſa hac facti ſpecie oſtendere
Volui. Siquidem multos hinc deterret labor,
Quem fugimus ex æquo omnes, cum nemo queat
Sine hoc ad culmen doctrinæ conſcendere.
Pleroſq; ſeducit prauum conſortium,
Multos eſca malorum uoluptas, otium,
Venus, ludi, iuuenum peſtes teterrimæ.
Quapropter adeſte animis, & cum ſilentio
Attendite, ut æqui ſitis poſthac iudices.
Quem nunc ſocco indutum uidetis ingredi,
Olim Cothurno forſitan uidebitis.
Nunc argumentum dicetur Comœdiæ.

INTER-

INTERLOCVTORES.

Euphroſitus pater.

Philargyrus
Eubulus ſenes.
Philoſtorgus
Philomathes.

Acolaſtus filius.

Acrates
Colax
Myſpolus ſtudioſi.
Philoſtaſius
Mūſōpulus

Eleutheria mater.

Philargyri	Eubuli
Philoſtorgi	Puellæ

Pedeutes præceptor.
Phrontiſtes famulus.
Daniſta hoſpes.
Delealthiſa puella. Cerdones.

PHilargyrus quanuis diuitijs affluens
Aegre perſuaſus à uicinis proximis
Philomatem filium cum ipſorum filijs
Ad ſtudia miſit liberalium artium,
Qui manibus & pedibus dans operam literis
Ad ſumma doctrinæ peruenit culmina.
Sed Acolaſtus & Acrates prauis conſortijs
Dum ſeſe adiungunt, corrumpuntur funditus
Per Colacem, per Philoſthaſtũ & per Myſpolũ.
Acrates ludo, crebris potationibus
Profundit immenſam ſtatim pecuniam,
Conflauit æs alienum, fecit nomina.
Acolaſtus Dellaſthiſam Euproſiti filiam
Deperit; abſente patre uitians uirginem,
Promittit ſe ducturum in uxorem domum.
Ex quo grauidam factam cum mater filiam
Cognouit, rem ſuo marito detegit.
Qui contumeliam hanc ferens ægerrime,
Acolaſtum cogit ut uitiatam filiam
Ducat, fidemq́; ſeruet, ſancte quam dedit.
Eubulus autem tota re per literas
Comperta, mox illuc iter ad gnatum facit,
Peſſundat filium, reluctatur, negans
Hunc iure cogi poſſe ut ducat uirginem.
Ille inſtat, proſcindunt ſe multis ſcomatis.
Tandem à Philoſtorgo perſuaſus, filio

Dat hanc in uxorem, celebrantur nuptiæ.
Acrates uerò dolo patrem circumuenit,
Emungit argento, ſe ſibre dictitans
Laboraſſe, & Daniſthæ dat pecuniam.

ACTVS I. SCENA I.

Philargyrus, Eubulus, Philoſtorgus.

Trimetri.

Dies & noctes ſtimulus hic me plurimum
Vrget, nec ſomnum oculis nocte hac uidi meis:
Adeò me ſollicitat gnatus, quòd uult ſibi
Sumptus dari, ut ingenuis uacaret artibus,
Et ut uarios hominum mores cognoſceret.
Sed nimis ingentem poſcit uim pecuniæ,
Quam uix labore permagno & ſudoribus
Immenſis potui corradere, conſumeret
Et perderet, nunc ut ſunt adoleſcentuli,
Amori indulgent pleriq; meritriceo,
Sudores in caſſum profundunt patrios
Potando ad multam noctem, ludo, & cæteris
Rebus, quæ prorſus animum ſuſpendunt meum.
Nam pauci conſequuntur nunc ſcientiam,
E millibus multis uix ut centeſimus
Optatam ſtudio poſſit metam conſequi.
Sed Eubulum & Philoſtorgum uideo procul
Aduenientes, adibo & amicè colloquar.

Salue-

Saluete plurimum. Eub. Immortales gratias
Habemus. Sed quid adeò es triſtis? aut quid eſt,
Animum malè quòd habet tuum? contracta frons
Etenim ſignum eſt mœroris. Enarra quid eſt?
Phi. Noſtin' gnatum meum Philomaten maximũ
Natu? Eub. Bene equidem. Sed quid is peccauit, aut
Quid cõmiſit? Phi. Nihil, cauſſam mox audies.
Is ab ineunte ætate flagrans quàm maxumo
Studiorum amore, ingenuis ſemper artibus
Incubuit, ut inde diuelli nullo modo
Poſſet, quod in primis quidem placuit mihi.
Omnes me mirificè efferebant laudibus,
Quòd gnatum haberem tam diuerſis dotibus
Animi exornatum, qui non cæteri ut ſolent,
Illecebris deditus blandis libidinum,
Obnixè ſed qui ſtudijs operam poneret,
Voluptatem ſpernens, fugiens commertia
Mala, quæ corrumpunt mores caſtos & bonos.
Quàm mihi placebã, quàm mihi adulabar miſer,
Vno ore omnes beatum quòd me prædicant.
Nunc miſer exanimis, uix uitalem ſpiritum
Duco, adeò me exanimauit & perterruit.
Phil. Vno uerbo eloquere, quid eſt quod te malè
Habet? Quid tam longis opu'ſt ambagibus?
Phil. Mox audies. heri ad me uenit, clamitans:

Pater, non poſſum inter beanos uiuere,
Idcirco me mittas in quandam Academiam,
Vt poſsim aut philoſophiæ ſtudio operam dare,
Quam Tullius uitæ ducem rectè uocat:
Aut animum adiungere ad iuris ſcientiam,
Qua conſeruatur uitæ noſtræ ſocietas:
Aut ad ſacroſanctam, ſi uis, Theologiam,
Quæ nobis ad ſalutem æternam uiam aperit:
Docens, quibus ueſtigijs inſiſtere
Oporteat, uitam nobis ut conferat
Aeternam cœleſtis pater, propter necem
Gnati unigeniti, qui pro nobis mortuus,
Iram placauit, & cœlo nos intulit.
Ne in eodem (ut aiunt) luto ſemper hæream.
Ad unguem nam triuiales artes (quas uocant)
Perdidici, in his puerilibus ne conteram
Aetatem, ad altiora ut poſsim emergere.
Quæ poſtquam dixit, horror corpus concutit,
Ac, uelut attonitus, uerbum nullum proloquor.
Nam ſi dixiſſet: excelſa ab rupe in mare
Te mox præcipitato: tuliſsem equidem facilius.
Vnde etenim tanta uis argenti mihi foret:
Aut unde tantos ſumptus gnato ſuggeram?
Cùm uix in ſingulos dies corradere
Tantum poſsim, quantum quotidie inſumimus,
Nam ſumptuoſa & magnifica mihi eſt domus.

Quæ

Quapropter tot curæ, tot & moleſtiæ
Me uiuũ ad mortem adigunt, & diuerſe trahunt.
Hic gnatus poſcit inauditam pecuniam,
Illic uxor pretioſas ueſtes expetit.
Hic ager, hic rurſus eſt colenda uinea.
Hic ædes extruendæ, illic & uillula.
Hæ ſunt furiæ, quæ me uexant miris modis
Siniſtro Ioue me natum ut Eubule autumem.
Eub. Næ tu uideris mihi ſtultus & iners homo,
Qui currentem moraris, & non incitas.
Tute tuum perdis filium, tu conſulis
Malè tuo gnato, accenſum ſtudio dum impedis.
Tu graue (crede mihi) ſupplicium Philargyre
Lues. Virorum doctorum ſit raritas
Quanta uides, tu quem debueras impellere,
Non impedis ſolum, ſed & ſegnem facis.
Tenacitatem iſtam probare non queo,
Præſertim cùm tantis abundes copijs.
Profectò piſtrino dignus, dum poſthabes
Salutem gnati diuitijs peßimè tuis,
Quarum uſufructus, nõ dominiũ, tibi datum eſt.
Quid, obſecro, Dominus qui nutu concutit
Totum mundum, & qui te his præpoſuit copijs,
Quid, inquam, proderunt, cùm te uocauerit
Ex hoc uitæ curriculo? poſtquam munere
Tuo perfunctus auferes ne numulum.

Quare laboras igitur ut opes colligas?
Prætereà, rationes cum tecum conferet,
Damnatum ſuplicio te mulctabit graui,
Te his quoniam propoſuit, ut non abſconderes,
Sed ut indigenti ſubuenires proximo.
Cedò canis, quid facies inopi proximo,
Qui non ad ſtudia literarum ſuggeris
Sumptus tuo gnato? quare Themiſtocles
Rectè dixit, ſe malle ſine pecunia
Virum, non inopem ſine uiro pecuniam.
Cuius ego ſuffragor lubens ſententiæ:
Quid enim opes tibi proſunt, uti cùm neſcias?
Ego omnem hercule conuerterem ſubſtantiam
In ſtudia filij, uerbera ſed non facit
Tanti, nedum uerbis ut uellet obſequi.
Quare age, commune tu perpende commodum,
Et ſumptus ſuppedita ſtudijs gnati tui.
Vides etenim quàm nequeat ſine doctis uiris
Communis conſeruari uitæ ſocietas.
Hi primum diſperſos altis in montibus
Ferarum more uiuentes homines feros
Per leges latas compulerunt, mœnibus
Nouas urbes cinxerunt, tuti ut uiuerent
A uiolento incurſu exterarum gentium.
Sed legibus malorum ut uim cōpeſcerent,
Per hos eadem ſeruatur parta ſocietas.

Quare ſi uis, unà gnatum mittam meum.
Phil. Obtundis, & moleſtis uerbis me enecas,
Perinde quaſi ego uitam horum non noſcerem,
Nam poſtquàm miſeros patres uerbis lenibus
Emunxerunt argento, quæuis facinora
Admittunt ſub prætextu honeſti nominis.
Scortantur, potant indies, & quoslibet
Tumultus excitant, in ædes impetum
Alienas faciunt, hinc cædes, hinc iurgia.
Pediſſequas rapiunt in publica uia,
Aut cum natabus concumbentes ciuium
Fidem dant, & uelint eas quòd ducere
Promittunt, id quod & impregnatæ poſtulant.
Atqui quod magis eſt, ualdè mihi quod diſplicet
Vxores coniugatas uitiant ciuium.
Hinc ſæpè nonnulli occiduntur, aut ita
Cæduntur, ut uitæ non ſit ſpes amplius.
Aut comprehenſi pœna plectuntur graui.
Igitur gnatum ſuum mittat quiſquis uolet,
Ego mecum decreui meum non mittere.
Nam ſcio quàm ſit dura, & quàm multis ſentibus
Obſita uia, quæ perducit ad ſcientiam.
Quare cùm nequeunt ſine labore conſequi,
Nec ſine labore ad excelſum culmen datur
Conſcendere, mox ſeſe ad delitias conferunt,
Ad quas lata & amœna, atq; longè tritior

Via ducit: namq; hæc ætas eſt procliuior
Ad corporis delitias & libidines,
Quàm ad ſtudia, præſertim campo cùm currere
Datur aperto, & cùm non eſt qui coërceat
Eos frenis, uel cobibeat petulantiam.
Philo. Næ tu ridiculus homo es, nec mente prædi
Sana, dū cupis hanc ætatem conſtringere (tus
Moleſtis uinculis, ut degant cochleæ
Vitam, aut Timonis, qui fugiens commercia
Hominum, ſolus delituit in domo ſua.
An neſcis Vlyßem quàm commendet maximè
Homerus, quòd multorum hominum cognouerit
Mores, & multas regiones peragrauerit?
Πολλῶν γὰρ, *inquit,* ἀνθρώπων ἔγνω νόον
Et propterea nunc uocat ipſum πολύτροπον.
Nunc πολήμητιν, *quòd potuerit ſe uertere*
In omnes partes, conſilijs pollens uafris,
Quondam miſer fatis depreßus aſperis,
Et multis damnis, nactus eſt prudentiam.
Quapropter, ſi ſapis, noli interdicere
Gnato conuiuia & congreſſus mutuos,
In his plus diſcunt, quàm ſi noctes & dies
Chartis inhæreant. Manda, ut nequißimos
Sibi adiungat, nam cùm deceptus cœperit
Egere, poſthac non cuiuis credet, ſcio.
Sine etiam interdum ut accedat meretriculas.

Quòd ſi circunuentus fuerit, non amplius
Habebit his fidem, ſed aduerſabitur
Sponte ſua; demum uera eſt hæc ſapientia,
Si quis damno accepto deſiſtit & ſapit.
Quocircà non tam facilè poßunt decipi
Quàm ſimplices, qui temerè in quaſuis irruunt
Technas, nec imperiti ab his ſibi cauent.
Prætereà perſpicuum eſt, poſtquam ad Rempub.
Accedunt, hanc mira regunt prudentia.
Sed qui ſunt imperiti rerum, ferè nihil
Proſunt, nec poßũt quicquam in cœtu proloqui.
Quapropter largiendum eſt aliquid iuuenibus
Nec utendum eſt cenſura tam rigida nimis.
Poſtquam pertæſum fuerit, deſiſtent, ſcio,
Et uitam melius etiam formabunt ſuam.
Quare, ſi libet, unà gnatum mittam meum.
Philar. Age, ut lubet, ueſtræ accedo ſententiæ,
Conſilium perplacet, quare ne ſim in mora,
Eamus intro. Puer heus, Philomathen uoca.
Vos itaq; ueſtros quoq; iubete accerſere.
Eub. I præ, ſequar, fiet, non ulla erit mora.

ACTVS I. SCENA II.

Philomates, Acolaſtus, Acrates.

Trimetri.

Equidem lætus ſum, ſed demiror cur pater

Tam ſubito iuſsit me per puerum accerſier,
Niſi id eſt, quod ſemper inſedit animo meo.
Ad mercaturam forſan uult me mittere
Ingenuarum artium, ut his mētem meā excolam,
Id quod petiui, & dum uiuam ſemper petam,
Quãuis adeò obſtinatè ſibi propoſuerat,
Se nolle tantos ſumptus ad ſtudia dare.
Sed quid ſit experiar, domum & me conferam.
Verùm niſi fallor, uideo properantem Acratem
Et Acolaſtum: percontabor quid ſit noui.
Saluete ſodales, cur feſtinatis? quid eſt?
Acol. Pater tuus noſtros ſecum duxit patres
Qui nos uocarunt per pueros, ut ſine mora
Illicò ueniremus ad ædes patris tui.
Phil. Agè eamus, demiror quid hoc ſit ominis.
Acra. Sat ſcio, erit nobis audienda concio.
Idcirco percontare ex ipſis quid uelint,
Nos te ſequemur.

ACTVS I. SCENA III.

Philomathes, Acolaſtus, Acrates, Eubulus,
Philoſtorgus, Philargyrus.

Trochaici, Tetrametri, Catalectici.

SAluete patres humaniſsimi, (ſumus
Iuſſu ueſtro huc accerſiti, ſine mora nunc ad
Mandatis ueſtris obtemperaturi promptiſsimè.
Eu. Pergratum nobis feciſtis, adoleſcētes optimi

Quod tam propere ad nos huc aduolaſtis, rebus omnibus
Poſthabitis, & laudamus meritò ueſtram obedi-(entiam.
Quare quæ ſit cauſa dicã, q uos huc uocauimus.
Inter nos diu multumq; conſilium captauimus,
Quam tandem uiam uiuendi inire uos oporteat.
Viſum eſt nobis, filioli chariſſimi, non ob leues
Cauſſas, ut animum adiungatis ad ſtudia bonarũ artium.
Quapropter, ſi uobis conſiliũ placet, pauciſſimis
Verbis ueſtrã quiſqs ſignificate mentem, nec diu
Nos tenete ſuſpenſos, ſtatim uos in Academiam
Mittemus, ſumptusq; quãtũ ſat erit ſuppeditabi-(mus.
Philo. Vehemẽter nimis me exhilararũt, quæ dixiſti modò.
Nõ enim quicq̃ eſſe poſſet, quod me tãto gaudio
Afficeret, præſertim quod, dum uixi, non unquam improbis
Precibus impetrare potui, nunc at defertur mihi
Vltro: quare polliceor uobis, me neruis omnibus
Elaboraturum, ne fruſtra abliguriam bona
Patria, ſed longe ut reuortar, quàm ante fuerã doctior.
Aco. Quamuis nonnihil, pater, reluctatus ſim, nunc tamen ... (tibus.
Do fidẽ, me obnixe operã daturum ingenuis ar-

Acr. *Idem ego polliceor uobis patres longè huma niſſimi.*

Eu. *Perplacet mihi moleſta hæc omniũ reſponſio.*
Quare cũ breui in peregrinas oras trãſmittemini
Paululum mihi attentè auſcultate, atq; animum aduortite.
Nam ſalutiferis uos informabo cantiunculis.
Vos etenim peruerſos dũ ignoratis mores ſeculi
Imperiti rerum, in quaſuis irruetis fabricas.
Primũ igitur cùm nullũ uiuat animal peſtilẽtius
Quã mulier, cauete ne uos pelliciãt blandiſſimis
Verbis in ſui amorẽ, quo (quoniã ſub imo cortice
Fel tegit, extrà melle perlitus longe dulciſſimo)
Deterius nihil eſt, nã poſtq̃ emunxerunt pecunia
Incautos iuuenes, eijciunt, illudunt, & indice
Oſtẽdunt digito, nã fœmina eſt nil inconſtãtius.
Quarum non ſecus mens nunc huc, nunc etiam il luc fluctuat,
Quã carens rectore cum uarijs agitatur fluctib.
Nauis in magno pelago. quid quòd & immenſa incommoda
Ex mulieribus ſunt profecta? quæ nunc perlongũ foret
Singula enumerare, ſunt etenĩ cuiuis ſatis obuia.
Quare dum licet, iugum excutite hoc ueſtris cer uicibus,

 Præ

Præterea quoq; mala fugite ſuadeo conſortia.
Nam per hæc bonæ indolis iuuenes ſunt ſæpè in maximam
Ducti perniciem, etiã in uitæ ſæpius diſcrimina.
Aßiduas potationes, ludos, atq; cætera,
Ex quibus iurgia, cõflictus, cædes necnõ peßimæ
Peſtes oriũtur & abundè, ut ex mari oĩa flumina
Veniunt, fugite: nec minus tanq̃ pernicioſißimã
Peſtẽ, aßentatores. nã melius quis uitam degeret
Inter coruos quàm inter hos, quippe, ut qui uiuos deuorent,
Illi uerò nõ niſi mortuorum hominum cadauera,
Vt fertur memorabili dignaq; ſcitu ſententia.
Poſtremò pferte & abſtinete, queis cõplectimur
Omnem noſtram uitam, iuxta Epicteti ſententiã.
Ingenuis ſtudijs dies noctesq; incũbite gnauiter.
Vitã inſtituite ut leges, regiõisq; ut mores ferẽt.
Hæc igitur ueſtris mea dicta ſenſibus recondite.
Intus argentum, ne differatur, dinumerabitur.
Quare ibim9, et ad uiã quæ ſpectãt apparabim9
Vt cras ſummo mane, quod dij uertant bene, feliciter
Proficiſcamini. Phil. fiet pater. Heus quanta hæc eſt lenitas,
Diſrumpor miſer, tanto me inexpectato gaudio
Implerunt. Quare immortales quas poßum tibi gratias

Summe Deus ago, hanc quod mentem patribus
noſtris infuderis.
Tu igitur cælitus tua noſmet perfunde gratia,
Et largire, ſtudia ut ſuccedant quàm feliciſſimè.

ACTVS I. SCENA IIII.

Eubulus.

Senarij.

PRoh Dij ueſtrã fidem, quanta eſt iniquitas
Hominũ imperitorum, qui ex ipſa infantia
Statim gnatos ſuos uolunt fieri ſenes,
Nec cum ſodalibus ſinunt colludere.
Ac ſi potare, aut interdum ad meretriculas
Accedere, ſit ſcelus, ut ignoſci non queat.
Siquidem nos, dum tulit ætas, eadem fecimus.
Nam ſcio, quanto labore uix perſuaſerim
Vicinum noſtrum, quem uocant Philargyrum,
Vt gnatum ad literarum ſtudia mitteret.
Sed is dum malè ſaluti gnati proſpicit,
Timet fruſtra (quod aiunt) ne cælum ruat,
Ne amet, ne potet, id eſt, ne frõtem exporrigat.
Quoniam ipſe iſthuc ætatis hæc non fecerit:
Sed cum nunc ſint ad ſtudia ingenuarum artium
Profecti, faxit Deus ut ſuccedat benè.

CHORVS PRIMVS.

Stulte quid immenſum moriturus cõgeris aurũ?
Quid tibi conducent totius orbis opes?

Quàm

Quàm breuis, ignoras, ſit uita humana, putasq́;
Cùm te Tithonum, mox periturus eris.
Obruet incautum nam te mors terminus æui,
Et tua ſanguinea ſtamina falce metet.
Lætior expectat nigri te portitor Orci,
Diuite ab hoc, dicens, præmia magna feram.

ACTVS II. SCENA I.

Acolaſtus, Acrates, Philomathes, Daniſtha.

Octonarij quadrati.

EX tam longo itinere defeßis nobis utinam contingeret
Idoneũ hoſpitiũ, ubi cibis, epulis et rebus cæteris
Poſſemus languentes recreare uires animi et corporis.
In hac habitare platea aiunt bonum quendam et hilarem hoſpitem,
Apud hunc diuertemus, corpusq́; fatigatum recreabimus.
Pulſabo igitur fores. Heus actutum aperite aliquis oſtium.
Dan. Vos adueniſſe incolumes gaudeo lætorq́; maxumè.
Sed quid ſit, ad me cur ueniſtis, perquam ſcire geſtio,
Quapropter aduentus ueſtri cauſſam breuibus exponite.

Acol.

Acol. *Nos huc ad literarum ſtudia conſilio miſsi patrum,*
Quoniã celebritas uniuerſitatis longè increbuit.
Petimus, ut nos hoſpitio excipere uelis, & quàm lautiſsimè
Inſtructis epulis recreare, ut decet. *Daniſt.* *nihil opus pluribus*
Verbis, fiet, parata quin iam ſunt omnia, ne ſit mora.
Ite intrò ut capiatis cibum. *Aco.* *I præ, nos ſequemur te hoſpitem.*

ACTVS II. SCENA II.

Muſopolus, Colax.

Trochaici, Tetrametri, Catalectici.

Age age, ſi uacat, Colax, paululum deambulabimus.
Quis etenim domi ſolus nunc poſſet deliteſcere
Tam ſereno cælo, tamq; amœno nempe tempore,
Quo tellus fœcunda producit fructus uberrimos?
Col. *Rectè dicis, ego eo unà, paucis confabulabimur*
De quibuſdam rebus, non enim decet ut inanibus
Nugis tranſmittamus tempus. *Muſ.* *Conſilium mihi perplacet.*
Col. *Conferemus igitur inter nos de concentu orbium*

Aethereorũ, ac primũ tu tuã mihi dic ſententiã.
Mu. Rem profectò difficilem proponis, eloquar
tamen:

Aethereã regionẽ octo diſtinxerunt cœleſtibus
Sphæris, uidelicet ſeptem planetarum, quas nun
cupant
Errones, & his accedit ſphæra octaua & maxi-
Firmamentum, quod cælum quoq; nunc (ma
plerią; appellitant.
Hæ quia circulariter mouentur, quædã tardiùs,
Et quædam uelocius, diſtinctos efficiunt ſonos.
Nec fieri poteſt, ut eßet tacitus motus orbium,
Quandoquidẽ ſonũ reddit percuſſus aër uimine.
Hunc concẽtum propter ſuauitatem Muſas nun
cupant. (minant.
Lunarem globum Clio, Mercurium Euterpẽ no
Et Venus Thalia, Melpomeneq; ſolis orbita,
Mars Terpſichore, Iupiter Erato; ſed ſidus Sa-
turnium
Dicitur Polyhymnia, at cælum uocant Vraniã,
Sicut nomen indicat, quæ ſic concordantes ſonũ
Efficiunt poſtremum, qui de ſuauitate dicitur
Calliope, et ob id Aſcreo poetæ ẽ præſtãtiſsima,
Quæ fit ex concordante harmonia cæleſtium or
bium,
Sicut octo pueris cantillantibus unus fit ſonus,

Ex puerilium uocum qui conſtat concordantiã.
Co. Mira refers, humanæ mẽtis miror pſpicaciã.
Sed qui fit, q tam ſuauis ſonus nõ poßit percipi?
Mu. Cum reſpectu cæli terra nõ ſit magnitudine
Exigua notabilis. Tanta amplitudo in circulis
Eſt cæleſtibus, quare reddunt ſonum quoq; maximum, *(guſtiæ:*
Quem nõ capere poßunt aurium noſtrarum an-
Sumus enim cæli reſpectu Atomi uelut Democriti,
Sicut populi, q accolũt Catadupa Nili diuitis,
Ingentis fragoris amplitudinem non audiunt.
Col. Suauiter mihi philoſopharis: perge, ſi eſt tibi otium.
Muſ. Hæc quia demulcent aures, ideo apparent uerißima.
Sed ego conuincã non eſſe concentum cæleſtium
Spherarũ, argumẽtis firmis, et tu mox aſſenties.
Nõ enim pulſantur, nec ſi pulſarentur ederent
Vel minimum ſonum, nã cæli corpora ſunt craſſißima.
Præterea abſurdum ſoni declarat definitio.
Nam ſonus ex colliſione colliſorum corporum
Naſcitur, in qua aër percuſſus ad aures noſtras peruenit.
Hic tria ſunt, pcutiens, aër, & colliſa corpora.

 Verum

Verùm illic nō eſt qui percutiat, nec ſeſe mutuò
Cōtingunt: igitur nec poßunt ſe ſimul collidere.
Atqui, demus ut ſe collidant: ſonus ſine aëre
Neutiquam fiet, qui percuſſus ualidè facit ſonū:
Supra Lunæ autē globum lucentē non eſſe aërē,
Vnuſquiſq; ſanæ mentis compos facilè colliget:
Cum nihil ſupra Lunam mutationi obnoxium
Et multò minus corruptioni oſtendi poſſet.
Aërem porrò mutationi non obnoxium
Eſſe, ſi quis diceret, nulla ratione præditus
Iudicaretur, totiq; naturæ contrarius.
Quare diſtructis principijs atq; cauſis omnibus,
Efficitur, propter circumgyrationem exiſtere
Non poße ſonum, quapropter nunquā mihi perſuadebitur.
Sed ſatis cōfabulatum eſt, aliò nunc me conferā.
Co. Herclè diuina eſt mētis tuæ in rebꝰ ſagacitas.
Verū quandoquidē nūc aliò te rapiunt negotia,
Iam diutius non detinebo, & magnas gratias
Non ſolum ago, ſed etiam habeo, ego hâc ibo, tu interim uale.

ACTVS II. SCENA III.

Philomathes, Acolaſtus, Acrates, Colax, Scazontes.

ENimuerò cutem curauimus lautè,
Et corporis perbellè reduximus uires,

Nunc igitur reſtat ut doctiſsimo noſmet
Præceptori, qui nos ad culmen excelſum
Doctrinæ ducat, ſubmittamus, ut lætis
Studia procedant auſpicijs. Acol. Mones recte:
Eamus igitur, ut docto, pio & cuius
Fides perſpecta eſt omnibus (oppido nam ſunt
Hæ uirtutes raræ) credamus, ut ductu
Huius non ſolùm diſcamus bonas artes,
Sed moribus etiam, qui nos decent, caſtis
Mentem informemus. Acra. *Adoleſcentulum cō*
ptum
Viden'? certe habitus ſtudioſum indicat, quare
Ex hoc quæremus, qui ſit anteſignanus
In hac tam clara & celebri Academia, ne nos
Indocto credamus, ne & (quod ſolet dici)
Cæcus cæcum ducat. tu exquire rem ex ipſo
Philomathes. Ph. *Salue adoleſcens plurimum.*
Col. *Ingentes*
Ago uobis gratias. pauciſsimis quid ſit,
Quod uultis, expedite, nam mihi iam non
Licet uobiſcum multum fabulari, ſed
Negotia me aliò uocant, age uno dic
Verbo. Phi. *Fiet. Petimus nos certiores ut*
Reddas, quis antecellat cæteris, & quis
In hac Academia quàm plurimos ſemper
Erudiat ſtudioſos, nam nos quoq; huc miſsi,
Vt

Vt animum adiungeremus ad bonas artes.
Col.Non infimo uos iudico loco natos,
Id quòd mores, uultus uerecundus, & deinde
Veſtitus, inceſſus, ſubindicant claré.
Quare quod petijſtis faciam lubens, & uos
Ducam ad Pedeuten, qui nunc cæteris præſtat
Longiſſimé ſtudio, pietate, doctrina,
Fide, quæ nunc res intermortua eſt pené.
Huius igitur fidei uolueritis ſi uos
Committere, ſequimini, nam uos huc adducam.

ACTVS II. SCENA IIII.

Colax, Philomathes, Acrates, Acolaſtus, Pedeutes præceptor, Phrontiſtes famulus.

Senarij.

HEus heus, nemoén prodit? Phro. quis eſt, qui calcibus
Inſultat ianuæ, quid uis, uel quid cupis?
Col.Eſt præceptor domi? Phr. eſt, ſed mihi, ne quempiam
Ad ſe intromitterem, mandauit ſerió.
Verùm expectato, mox reuertar huc foras.
Colax adeſt ducens tres adoleſcentulos,
Vult intromittier tecumq; colloqui,
Me primum iuſſit introire, ut quærerem
An ſibi pateret aditus ad te paululum.

Ped. Age accedat. Col. Quid nunc? licet? Phr. introite iam.

Col. Salue præceptor. Ped. Habeo gratias. Sed quid cupis

Hoc comitatu? Co. Vt eos ad te hũc introducerẽ

Petierunt, uerum quid cupiant mox audies.

Ped. Aduentus ueſter eſt mihi optatiſsimus.

Sed quare huc aduenistis, ſcire peruelim.

Phi. Nos claritate nominis tui & ſcholæ

Exciti conſilio patrum hũc deuenimus,

Vt animum adijceremus ad ingenuarum artium

Studia, quibus imbuti non ſolum eccleſiæ,

Sed & poſſemus prodeſſe Reipublicæ.

Cùm igitur tu cæteris præſtes longiſsimè

Docendi ſtudio, & (quod nunc eſt rariſsimum)

Fide, petimus nos in diſciplinam ut uelis

Recipere, pollicemur diligentiam

Iugem, & nos gratos erga te exhibebimus,

Non ſolum precio, ſed tui etiam memoria,

Quã non lethe poterit, dum uiuam, extinguere.

Pe. Equidẽ talẽtum quod mihi eſt concreditum,

Humi non mandabo, ſed cuiui libera

Ad uſuram dabitur utendi copia.

Nam ſemper impenſe omnibus ſtudui bonis

Prodeſſe, idcirco ne nunc etiam abſcondere

Lumen uidear, recipio uos quidem lubens.

Nam multum pollicetur mihi bona indoles,
Quæ in uobis elucet fulgore maxumo,
Quam etiam natura oſtendit ſignis plurimis.
Nam præterquã, quòd frontis mihi mediocritas
Pilorumq́; color medius, nimium non niger,
Nec albus nimium, & quoq; capilli criſpuli
Oſtentant ingenium bonamq́; memoriam:
Sed etiam lineamenta omnia corporis
Immenſum quiddam et magnũ promittunt mihi.
Huius etenim ſcholæ lex eſt, ἀγεώμετρος
Ne quiſquam introeat: quare diligentiam
Si adhibueritis, non dubito, quin breuiſsimo
Tempore percipietis fructus uberrimos.
Sed cum non liceat ad Muſas lata uia
Currere, uerùm ângusta nimis atq; ſentibus
Multis obſita, ad excelſum montis uerticem,
In quo Phœbus uirginibus ſtipatus nouem
Sedet tangens citharam canoram pollice:
Pellite deſidiam, nam ſegnes ab hoc procul
Arceantur colle, quippe qui per maxumos
Sudores aſcenditur, & diligentiam
Vigilem: quare improbo labore hîc eſt opus,
Si quis ſcientiæ uult fructus carpere.
Nam literarum radices Iſocrates
Amaras dixit, ſed fructus dulciſsimos.
Hinc ueteres pingebant Mercurium & Herculẽ
 Cupi-

Cupidini iunctum, quippe quod ingenium, amor
Et labor in eo requiratur, qui aſcendere
Vult ad præruptum & arduum ſcientiæ
Collem. Labori uos fortiter opponite,
Sicut ſe palma contra onus in altum erigit.
Nam permagno labore dij uendunt bona
Omnia hominibus, ſic tandem dabitur liberè
Ad Muſas currere, quas me duce uidebitis
Breui, à quibus edocti rerum ſcientiam
Multarum, immortali fama clarebitis:
Non etenim ad rem parandam faciunt literæ
Solùm, ſed & fauorem regumq; & ducum
Conciliant, quamuis ſit doctus inops, ditior
Multò quàm indoctus omnium ditiſſimus.
Nam doctus non ignem, non fortunam timet,
Non exilium, ſed cuncta bona ſecum gerit.
Quare labore & uigilijs contendite
Ad excelſum culmen doctrinæ aſcendere:
Ad cuius limen aſſident cura & labor:
In me non deerit uobis ſtudium, non fides.
Phi. Fiet præceptor, omnibus inſudabimus
Neruis & literis ſemper inhærebimus:
Nam ſcio, quid poſſit ignauum et molle otium.
Non etenim ſolum ad uitia eſt fomes plurima,
Sed etiam ingenij uires reddit languidas
Et corrumpit, quas intendit uel maximus

Labor,

Labor, ut eſt in ferro cernere duriſſimo,
Quod citius cùm iacet ſcabra rubigine
Conteritur & conſumitur, quàm maxumo
Vſu, ergo totis incumbemus uiribus:
Labores nullos impigrè fugitabimus,
Vt poſſimus penetrare ad montis intimos
Receſſus: tu uale igitur nunc chariſſime
Præceptor. P. *Et uos adoleſcentes optimi.*
Deus fortunet ueſtros conatus pios.

ACTVS II. SCENA V.

Myſpolus, Colax.

Tetrametri, Iambici, Catalectici.

HEri perſtrenuè quidem uſque ad primam noctis horam
Potauimus, oẽsq; Colax adeò ſumus inebriati,
Vt uix poſſemus ſtare, quin ad terram laberemur
Proni, ut ſolẽt hi qui laborãt morbo Comitiali:
Siquidem breuis Epilepſia eſt ebrietas, eruditi
Viri ut dicunt. Cum igitur nos ſatias cepiſſet bibendi,
Prodimus in forũ. Primũ ingens nobis multitudo
Cerdonũ uenit obuiã, qui in nos ſtrictis ruentes
Gladijs, magnaui faciũt impetũ: hos animo uirili
Sic cædimus, ut uicti tãdẽ dare terga cogerẽtur,
Multosq; uulnerauimus, ut uix ſpes uitæ ſit ulla.
Mox orto clamore in nos inſurgit uigilum caterua

Armis radians, pars gladios ſtringũt, pars magno tumultu
Torquẽt uenabula, quos ſtatim egimus in fugã, ut columbas (re:
Aquila ſolet, uel lupus agnas, ceruã ut leo fuga
Riſu emoriebar, quod tã turpiter hi, qbus ſalutẽ
Vrbis ſenatus commiſit, fugerent. Co. *Age quid deinceps?* (dentes
Ciues ne ſunt commoti? nã prõpti aduerſus Stu-
Eſſe ſolent. Myſp. *Maxime, concurrunt mox clamore magno* (lum.
Inſtructi armis. Sed nos ad noſtrũ cõfugimus aſy
Quis eni cũ tãta ſtultus multitudine dimicaret?
Col. *Laudo, nec poßum quin ſuſpiciam hoc tantum facinus audax.*
Cur etenim à uobis ui uim illatã nõ depelleretis?
Nã bruta, quamuis noſtræ ſint expertia ratiõis,
Propulſant externã uim, quare nõ nobis liceret?
Verùm iſthæc miſſa faciemus, age ad proximã tabernam (ſtus,
Vinariã ibimus. Sed eſt'ne ille Acrates et Acola
Qui nobis obuiam procedunt? hercule ſunt, quid hoc ſit,
Demiror, q̃ tãtopere feſtinent. Myſ. *Ad lectionẽ*
Fortaſſe ituri ſunt. Co. *Expectabo atq; interrogabo.*

ACTVS II. SCENA VI.

Myſpolus, Colax, Acrates, Acolaſtus.

Septenarij.

CO. Saluete plurimùm ſodales optimi, ſed (heus
Quò tenditis? quid feſtinatis? Aco. Nihil, niſi cùm diu
Hora ſit audita, ad lectionẽ ut mox me cõferam.
Siquidem neglecta lectio nunquam reuertitur,
Nec uelut Euripus Euboicus rurſus reciprocat.
Col. Hui tun' ad lectionem? Acra. Quorſum uos ergo ibitis?
Col. Nos ſymbolum contulimus apud Deleaſtbiſæ patrem,
Ibi aliquantũ potabimus, nam genio addiximus
Totum hunc diem, multis quem tranſmittemus gaudijs.
Quare ſi uultis ire nobiſcum, acceptiſsimi
Eritis ſat ſcio, ubi ſunt præterea iuuenes plurimi
Spectatæ fidei, caſtis exornati moribus,
In quibus eſt nihil ſimulatũ, quia aperto pectore
Omnia agunt, cum quibus in tenebris mices tutiſsime.
Nõ eſt quod timeatis, ego pro uobis ponã lubẽs.
Acr. Non poſſum, præſertim lectionis horula
Cùm inſtet, quam non libenter negligimus: deinde pater

Pota-

Potationes nobis interdixit ſeriò.
Mandans, dies & noctes ingenuis ut artibus
Incumberemus. Myſpo. Ego in his non morē ge-
ro patri,
Vſq; adeo dū hanc reget uitalis animā ſpiritus,
Dum uernat ætas, dū uegetæ ſunt uires corporis,
Vitam multis uarijsq; illecebris lætus trāſigam.
Volubili nam greßu hæc ætas citò præteruolat.
Quare moroſitati non erit apud me locus.
Scio etenim effœta quid ſecū ſenectus aduehat,
Triſtitiam, languorē, imbecillitatem corporis,
In q̄ tot morbi, totq; infortunia magna incidunt,
Vt deliria, mortis inopinus horis ſingulis
Aduentus expectādus, atq; quæ ſunt cætera.
Ad eā ſtadio decurſo poſtquam metam uenero,
Tunc ſapiā, tunc prudens ero: deſtitutus uiribus
Cum fuero, ſponte ceſſabo, atq; cum illis ſeculi
Huius mores deſpiciā, annihilabo, ut ne q̄d ſuprà.
Nā cum ipſis nō licuerit rebus his operam dare,
Vel p̄ moroſos præceptores & rigidos patres,
Aut per egeſtatē, nobis eadē prohibent et uetāt,
Felicitatem hanc nobis inuidentes, inuidi.
Quare delitijs perfruar, quas adoleſcentia
Fert, & uos, ſi ſaperetis, mecum faceretis ſcio.
Rogo igitur, ſi poteſt fieri, ut nobiſcū illuc ſimul
Eatis, ego uicißim non mortis pericula

Adire formidabo, me diceris alterum
Pyladen, qui ſe ſæpe Agamemnonium Oreſten
dixerat
Apud Thoantem regē Scythiæ, ut eum periculis
Eriperet mortis, uitam non dubitauit ponere.
Præterea tibi amicitia iunges iuuenes plurimos
Stēmate præclaros, & genere ortos nobiliſſimo.
Aco. Age, eamq; unà. Sed poſthac ero diligētior.
Nā nō poſſum ſemper chartis & ſtudijs immori.

CHORVS SECVNDVS.

Quotquot Pierij numina uerticis
Intonſumq́; colunt Pegaſidum ducem,
Noctes atq; dies pectore cogitent
Vt prauos fugiant & temerarios,
Syrenum ueluti dulcia carmina:
Nanq; hi uirgineos non maculant modo
Mores, quinetiam ad peſſima ſunt mala
Calcar, pernicies fœda dolis ſcatens.

ACTVS III. SCENA I.

Acolaſtus.

Senarij. Iambici.

DEum immortalem quantus ignis æſtuat
In me, qui quoniā per uenas paſſim repit,
Totum cor incendit flammis furentibus:
Vt uidear mihi pro uerbis flammam emittere,

Enceladus quamuis inflammat Trinacriam,
Dum fumantes flammas iratus euomit:
Audacter affirmare auſim, maioribus
Me torqueri æſtibus, quin uerba flammea
Videntur, adeò me Deliaſthiſæ coquit
Et formæ decus, & morum caſtimonia.
Taceo cætera tam corporis quàm animi bona.
Nam formæ tantus eſt ſplendor, uix ut putem
Eſſe aliquam, cum qua merito conferri queat,
Quin etiam Ioue Saturnio digniſsima.
Qui captus nunc Europæ, nunc Caliſtonis,
Nunc Iûs, nunc Semeles formis pulcherrimis,
Sed ex huius forma plus incaleſceret,
Quàm Cytherææ præferret Priameius Paris,
Quæq; aureum pomum ferret digniſsima.
Quid referam nigricantes oculos? quid ebore
Candidius collum? quid cæſariem ceu auream?
Deniq; color ſanguineus mixtus lacteo
In facie. quid memorem turgentes mammulas?
In ſumma, tanta eſt corporis laudabilis
Habitudo, ut in hanc deos deasq; omnes rear
Certatim contuliſſe munera ſplendida,
Ac ſingulari effictam diligentia.
Certè formam Venus dedit, animi bona
Minerua, dicendi leporem Atlantius
Iuuenis, nam quoties ueniunt uerba uirginis

Mihi in mentem, quæ inter nos facta ſunt heri:
Ita exardeſco, ut niſi amorem meum expleam,
Actum ſit de me, & uitæ non ſpes amplius.
O utinam tantum me à te mare diſiungeret,
Quod Abidenum iuuenem & puellam Seſtiam
Diſiunxit, non timerem impetuoſum mare,
Quin ſubitò ad te tranarem, modo mihi copia
Tui fieret. Nam timidos & ſegnes amor
Odit, nec uereor quod ſit ſubmerſus miſer.
Non idem ſemper uniuerſos exitus
Manet. Tu igitur alma Venus aſpira meis
Cœptis, & fac puella infelix ut fruar.
His etenim adeſſe ſoles, qui ſub Cupidinis
Tui gnati ſignis merentur fortiter.
Fac igitur parili ut amore puella exæſtuet.
Per te Atalantam pulcher curſu tranſgreſſus eſt
Hippomanes, poma poſtquàm emiſit aurea,
Quibus tollendis impedita uincitur.
Tuo beneficio rapuit Helenam Paris,
Propter quam tota Aſia eſt euerſa funditùs.
Sed ſtultus in uentos quid amorem effutio?
Aggrediar rem. en iam commodum prodit foras.
Nunc dabitur colloquendi latè copia.
Amorem detegam remotis arbitris.
Si nil preces ualebunt, addam munera
Quæ conciliant deos, ne dum animum muliebrem.

ACTVS III. SCENA II.

Deleaſthiſa, Acolaſtus.

Trochaici, Tetrametri, Catalectici.

AEdepol nunc primùm ſentio, nunc miſera intelligo

Quid poßit amor, quem tam ſæpè execraui indignißimè,

Omneſq; puellas tamquam non ſanæ mentis cõpotes,

Quæ capi ſe amore perpeſſæ ſint ualdè turpiter,

Nempe Medeã & Scyllam & Minois regis filiã.

Nunc palinodiã cogor cantare, nã uis maior eſt

Aligeri Dei, q̃ ut imbelles poßint mulierculæ

Huic ſeſe opponere, qui maximũ Iouẽ coëgerit,

Vt tauri uel cygni formam indueret. ſtulta igitur fui,

Quòd ſum ſæpè amorẽ uerbis deteſtata peßimis,

Nanque amor, ut ſequentes ducit, ſic reluctantes trahit.

Id q; experior nunc miſera, quæ modis exerceor

Miris. Acolaſti etenim forma excellens me coqit,

Qui fortè heri apud nos unà aderat heſterno in conuiuio.

Hunc poſtquàm conſpexi, flammas concepi imo pectore,

Vt niſi optato ipſius perfruar amore, funditus

Perierim, quare deos immortales ſupplex precor,
Vt nos optatis Hymenæis iungant Iunone auſpice:
Quod ſi non fiet, laqueo uel ferro uitam finiam,
Et Parcis inuitis truncabo fatalia ſtamina.
Aco. Arrige nunc aures Acolaſte, tua agitur iam res & ſalus.
Age ne te maceres, tui te faciam uoti compotem.
Non poſſum me continere quin ſalutẽ et colloquar:
Salue mea Venus, ſalue & Charis tu mellitißima.
Dele. Euge Acolaſte, ſalue ab imo calce ad ſummum uerticem
Cur triſtis? cur pallidus? quare ducis ſuſpiria?
Num mali tibi quicquam contigit! nam ſunt hæc ſecula
Inſidijs hominum pleniſsima, dum melius ſibi cupit
Quiſq; quã alteri, enarra quid affligat te, corculũ.
Acol. Hei mihi. Dele. Per deos omnes te mi animule oro & obſecro,
Vt mihi detegas audacter quid miſerũ te mordeat,
Omnibus neruis operã dabo ut tibi bene conſulam.
Aco. Omnino nihil, non cælũ ſudũ eſt omni tẽpore.
De. Facies indicat tua pertriſtis dolorem maximũ,
Quem niſi notum feceris mihi, peribo funditus.
Dic age, num quiſquam tuis doloribus mederier
Poßit: Acol. Hercle nemo niſi tu ſola potes, quare adiuua:

Del. In ut non erit mora, tu ſaltem mihi mentem a-
  peri tuam.

Aco. Age uerò, dum adeò iſthæc, delitium meum,
  ſcire expetis,

Da fidem te nulli crediturum, & nuſquam gentium
Diuulgaturam. Del. En dextram meam, quæ fidei
  ſymbolum eſt.

Angerronem me dices, Aegyptiũ atq; Harpocratẽ.
Aco. Cũ mihi nuper aſſideres prælauto in cõuiuio,
Cœpi Deleaſthiſa contueri tam laudabilem
Formã, qua præſtas, quaq; antecellis uel longiſsimè
Omnibus puellis. Heſperus ut quàm fulgidiſſimas
Stellas uincit, & Lunam Sol ut fulgore maximo
Superat: ſic tibi laude formæ nulla uirgo æquabitur
Sed uelut præſente Sole pereunt omnia ſydera:
Sic tecum collata forma cũctarum obtenebrabitur.
Singulæ nã partes corporis ſunt dignæ ampliſſima
Laude, queis narrandis, ne dum exornandis, uix
  Gallicum
Herculem ſatis facturum exiſtimem, uel Neſtorem.
Gemina quis dignè laudet rutilantia frõte lumina?
Ex quibus uel mille gratiæ cateruatim emicant.
Quis roſeum os? aut quis genas rubicundulas? Quis
  palpebras
Nigras laudet? qs capitis pilos celebret uel aureos?
Quis mammillas èminentes ſummo laudet pectore?
Deniq;

Deniq; cuncta reſpondẽt ſibi, quæ ſunt toto in cor-
pore.
Nil nimis magnum, nihil paruum nimis, ſymmetriá
Iuſta confirmata ſunt: ſatis mirari non queam.
Quæ, dum cauté circumſpecto Deleaſtbiſa ſingula,
Cœpi perdité te amare, nam per oculos influit
Sæuus amor cordis penetralia intima, ceu per can-
nulas,
Qui me flammiferis ſagittis transfixit crudeliter,
Adeò ut nec die quies mihi ſit, nec nocte carpere
Somnum poſſim, ſed ſemper tua forma obuerſatur
mihi,
Vt meum niſi amorẽ expleuero, perierim funditus
Ipſo in flore ætatis, ceu roſa quæ colore maxumo
Solis cum fuerit correpta, marceſſit mox decidens.
In tua cùm ſint igitur manu tã mors quàm uita, te
Supplex obſecro ut uitam mihi dones, néue me ſinas
Morte perire, meæ & uoluntati acquieſcas, mel
meum.
Poſce quiduis uolueris, uel precioſiſſima munera,
Nam tibi nil denegare poſſem, quin mox largiar.
Del. O indignum facinus, Prob Deus audacem im-
pudentiam: *(lus?*
Vah qua fronte ſollicitare me audes de ſtupro ſce-
An me uenalem, aut in propatulo me habere exi-
ſtimas

Intactam pudicitiã? an cum ſcorto te nunc publico
Verba facere! nec mei ationẽ habes, canis impudẽs
Ni fidem tibi dediſſem, prob quantas turbas darẽ.
Nobis non eadẽ ratio eſt, quæ uobis adoleſcẽtibus.
Virgines enim omnes conferrem cum ueſte ſerica,
Adoleſcentes porrò referunt aurum quàm puriſſimum:
Nã uelut illa, cũ ſemel maculas turpes aſſumpſerit:
Aut in cœnum ſi demerſa fuerit impuriſſimum,
Elui poteſt nec arte, nec labore maxumo,
Aurum uerò quamuis commaculatum, extergi ſic poteſt
Etiam plus ut niteat, quã antè, ſi purũ putum foret.
Sic adoleſcentes flocci faciunt, quia illis non obeſt,
Sed nos ſi ſemel conſperſæ fuerimus tenui nota,
Nũquam detergemus acceptam à nobis infamiam,
Quare oportet, ne pudicitiam perdamus turpiter
Inuigilare cautè, quæ nobis dos eſt ampliſſima,
Quam ſemel læſam nunq̃ redimes uel ære maxumo.
Aco. O crudelitatem immenſam, & ô ſæuitiam Tygridis.
An non te miſeret mei? quem cernis contabeſcere
Nimio amore, nõ ſecus ut quondã Clytiæ miſerrimæ
Cùm iam ſim repulſam paſſus, multorum exemplum ſequar,
Et cum ferro uel laqueo ſalutem quæram, tu lues

Pœnā, quæ mortis feræ mihi cauſa es crudeliſſimæ.
Deleaſthiſa, do fidem, & iuro per conſcia ſidera,
Me te ducturum uxorē domum, ex me ſi cōceperis.
De. Dij te perduint cū iſthac procacitate, peſſime.
Aco. Quò fugis, audi uerbum unum. Del. Nō audio petulantiſſime.
Aco. Non poſſum non admirari cunctarū uerſutiā,
Adeò ut omnes in eodem ludo edoctas eſſe arbitrer,
Quòd tā pulchrè diſſimulare didicerint, et calleāt,
Id quod nunc in Deleaſthiſa cognoui certiſſimè.
Quæ cum amore tanto exæſtuet diſſimulat optimè,
Sic eſt ingenium muliebre his inſtitutum moribus,
Vt quantò plus exoptent, tātò opponant ſe fortius.
Quo magis expetant, eò reluctētur plus & negent.
Nam cogi uolunt uolentes, & reluctantes petunt.
Sed ad eam me conferam, intus ut reconciliem mihi,
Et petam ut conuiuium apparet nobis lautiſſimum:
Nam Colacem cum Myſpolo, & Philoſtaſium ipſumq; Acratem
Inuitaui ad cœnam, cum quibus cras frontem exporrigam,
Quandoquidem pater cum matre ad amicos iā profectus eſt.

ACTVS III. SCENA III.

Acolaſtus, Deleaſthiſa, Colax, Myſpolus, Philoſtaſius, Acrates, Cerdones.

Senarij, Septenarij, & Octonarij mixtim.

PVerhem, inſterne menſam, poſt ociſſimè
Ad Colacem & cæteros te confer, ut ſine
Mora ueniant iube, cuncta eſſe dicito
Parata. mox uoca aliquem qui cœnantibus
Nobis ludat fidibus, ne quid deſit uide.
Tu Delcaſthiſa compara coronulas
Aliquot, conuiuis quas des aduenientibus,
Poſtquàm uerbis blandoq; amplexu exceperis,
Vt ſint omnia ſuperflua, ne deſit uide.
Abundè cras ſoluam, tene tu memoria
Si plus expoſueris. Del. *Curabitur benè.*
Tu ſaltem, conuiuas ut exhilarere, uide,
Vel poculis, uel perſalſis facetijs.
Aco. *Intendam uires omnes, ut me ſtrenuum*
Geram potando, ne diſcedant ſobrij.
Siquidem meretur laudem nunc ampliſſimam.
Co. *Salucte plurimum.* Aco. *Ingentes uobis ago*
Quòd aduenistis, gratias, ſuauiſſimi
Congerrones. Myſp. *Sed non ages poſthac, ſcio.*
Edaces & bibaces conuiuas habes.
De. *Aduentus ueſter eſt mihi acceptiſſimus.*
Co. *Hoc amplexu præ gaudio cor exilit.*
De. *Corollas has, horti noſtri donaria,*
Accipite æquo animo, exiguaq; nec munuſcula
Spernite. Phi. *Quàm ſuauè ſpirant hæ coronulæ.*

Acol. Puer, recentem aquam fer, ut lauent manus.
Acr. Ad ſacrificium nos ituros autumas?
Quæ manibus illotis tractare erit nefas.
Aco. Accumbite. Iam lubet animo meo obſequi.
Indulgens genio uiuam, dum uiuam, bene:
In Alexandrinis delitijs uitam exigam,
Dum fert ætas, dumq́; ualent uires corporis.
Aut bibat aut abeat, Græcorum in conuiuijs
Erat lex celeberrima, quam nos hîc gnauiter
Seruabimus: quare Colax hoc præbibo
Tibi, quod fauſtum ſit fœlixq́; poculum.
Col. Lubens excipio, & ſummas habeo gratias.
Aco. Tibi uerò hunc uno Myſpole hauſtu cantharũ
Do: ſed tu Deleaſtbiſa, mel meum, prius bibes.
My. Excipio; ſit ſalus. Co. Heus Acrates, hoc tibi
Quod cernis, præbibo poculum. Acr. Habeo lubens.
Myſp. Philoſtaſi, hoc ſaluto te benignè cantharo.
Phi. Reſpondebo, ſed menſæ exhauſtum imponito.
Myſp. Videbis, candidè bibam, non de me aliter expertus es.
Aco. Heus puer, acceſſe, ut iuſsi, qui fidibus canat:
Ni rectè efficies, uapulabis poſtea.
Deinde huc ad menſam concede, & cantilenam concine.
Pu. Adeſt. Aco. Intende neruos bone uir, & nos exciteſ
Faceta cantiuncula, ſi quid potes.

ODE DE ADVLTERIO VENERIS
& Martis, ex Homero Odiſſ. Θ.

Viderat Martem Venerem fouentem,
Atq; in extructo thalamo cubantem,
Qui regit ſolis uolucres quadrigas
Comptus Apollo.

Nunciat fabro citò claudicanti,
Qui graues technas animo doloſo
Inuenit, paruas fabricans cathenas
Retia ponit.

Eſt & in Lemnum peregrè profectus,
Id quod obſeruans rigidus gradiuus
Mox ad aſſuetum thalamum cucurrit,
Gaudia quærens.

Cumq; conſcendunt, cupidos amantes
Fraudis ignaros capiunt cathenæ,
Ex quibus capitis datur exeundi
Nulla poteſtas.

Mulciber poſtquam uidet eſſe captos,
Conuocat cunctos ſuperos deasq;,
Vt ſcelus martis rigidi uiderent
Cum Cytherea.

Martis amplexu Venus obuoluta
Præbuit riſum ſuperis ſolutum,
Membra quòd nulla potuit pudenda
Veſte fouere.

Non erat quiſquam ratione tali
Qui pati amplexus cuperet Diones,
Præter Atlantis nitidum nepotem
Pleionesq́.
Acol. Equidem & ego mecum Venere uinciri permitterem.
Acr. Satis comeſſatum eſt, famemq́; expleuimus.
Iube faſciculos aliquot chartarum huc adferrier.
Cibus tollatur, ludemus parumper, nam quid alea
Poßit, lubet experiri. Aco. Puer heus, profer faſciculos duos.
Mappam menſalem tolle cum cibo, & ſtatim
Aquam puram, ut lauent manus, adfer, ne ſit mora.
My. Acrates. tu diſtribue folia, uerum fraus abſit et dolus.
Pecuniam conijciemus in hunc circulum,
Vt qui futurus ſit uictor mox auferat,
Nunc uolue fortuna rotam, nunc mea ſuſpice
Vultu benigno uota, uictor tibi bidentes offeram.
Acr. Periclitemur quid uehat fortuna, tu Colax
Es primus. Acol. Accede Deleaſtbiſa huc, ludemus paululum.
Sudarium auro pertextum depones, ego duas
Vlnas deponam ſerici uilloſi, age aßide.
D. Vtut placet, impartire folia, uincã, te certißime.
Acr. Mea eſt pecunia hæc, uici ludũ. Ph. nõ largior.

Acr. Cur non? Phi. Pecuniam, inquam, redde furcifer.

Acr. Non reddã. Phi. At ego, ſcelus, uiciſſe te nego.

Acr. Quid cauſſae? Phi. Non apertè luſiſti, ſed ſubdolè

Compoſuiſti chartam, & folium è medio ſubtraxiſti. Dein (dens.

Clàm quod non placuit ſub menſam demiſiſti impu

Atq; en iacet adhuc ſub pedibus tuis, quare pecuniã

Redde. Acr. At non reddam, medium te licet diſcerpſeris.

Ph. Hoc pugione te pungam, niſi reddas pecuniam.

Acr. Vt lubet, ego itidem faciam; robur experiar tuum.

Proh facinus indignum trucidor heu miſer.

Acolaſte ſubueni, quid ceſſas? Ac. Proh, tantũ ſcelus

In alienis aedibus admittere? non pudet

Tantas turbas ſub noctem dare? Acr. quid ceſſas? uindica.

Trucidã. Ac. Sublimem raxiant omnes te daemones.

An leue crimen putas tantam uim facere in aliena domo?

Mox amoue te hinc, aut fuſtibus eijciam te foras.

Hanc pro meis meritis nunc gratiam rependitis?

Ph. Quid tibi uis? non me terrebis ſaeuis dictis tuis.

Iã pugnus haerebit tibi in malã, niſi os cõpreſſeris.

Myſ. Quid agis Philoſthaſi? non decet tumultuari in ædibus
Alienis, nam capitale eſt facinus. agè domū ibimus.
Deducam te uſq; ad contubernium tuum
Per hanc plateā, eſt enim quàm cæteræ multo trā- quillior.
Sed ecce ingens cerdonum multitudo nobis obuiam
Venit uociferando. Cer. *Ba ba bu.* Ph. *Vix duo ſunt; tace.*
Mirum ſpectaculum uidebis, hos agemus in fugam.
Canes enim qui uehementer latrant, mordent mi- nus.
Colax ad dexteram concedito, tu iſthinc Myſpole
Aditum interclude, ne quà pateat his fuga.
Horrendum clamitans, ego ſtricto hos enſe perſe- quar,
Tanquàm prædam in caſſes agam, uos ſternite
Eos ad terram, intellexiſtis me? Col. *Benè.*
Cer. *Ba ba bu.* Phil. *Ho bo bo.* Cer. *Heu heu inermes cædimur.*
Col. *Satis dederunt pœnarum, conijciamus nos in pedes.*

ACTVS III. SCENA IIII.

Philomathes.

Trimetri.

Vis tandem quotidiano iam comperi,

Vere dixiſſe Homerum, qui quàm plurimos
Diſsimiles patrum dixit eſſe filios.
Plures peiores, meliores pauciſsimos.
Cuius rei clariſsimum exemplum Acrates
Et Acolaſtus præbent, qui cuncta diſsipant.
Quæ patres uix ſummo labore & maximis
Sudoribus congeſſerunt. Sed incidit
Vetus ſermone uulgatum prouerbium:
Tenax requirit prodigium, & dum attentius
Omnia perquiro, uideo: quando altiſsimus
Sit Parnaſus, & adhuc anguſta ſemita.
Sentibus innumeris & ſpinis obſita,
Saxoſa, & non niſi per ſudorem peruia,
Ad quam monſtra aduigilant aſpectu peſsimo.
Quæ aſcendentes non admittunt, ſed auocant.
Voluptas, paupertas, paruum conſortium.
Quamuis ſublata uoce Pierides uocent,
Et monſtrent laureos licet ramuſculos.
Circumueniri multos his monſtris, quibus
Dum dant operam, à ſtudijs ſe totos ſegregant:
Quòd contingit meis quoq; conterraneis,
Qui dum nimis libidinibus obtemperant,
Remiſerunt Muſis & Phœbo nuncium.
Ad hos igitur, ſi ſint domi, me conferam,
Vt in uiam reducam & redeant ad frugem.
Sed eccum Acolaſtum uideo.

ACTVS III. SCENA V.

Acolaſtus, Philomates,

Trimetri.

SAlue plurimum.
Oportunè quidem uenis mihi obuiam.
Sed ubi eſt Acrates? Acol. Domi eſt, ægrotat paululùm.
Phi. Aegrotat? quo morbo? letali forſitan.
Acol. Non arbitror. Phi. Verùm unde exortus tam citò
Inualuit morbus? fortaßè aliquantò bibit
Largius. Ac. Ego hercule ignoro. Phi. Nõ eſt quòd tegas,
Rem noui à principio. Sed mirari ſatis
Non poßim, cur iſtos ſectere gurgites.
Cur iſtis te adiungas, quare commertium
Habeas cum perditißimis nebulonibus,
Qui non honeſtatem, non pietatem colunt.
Ac. Heri ad me ueniebant, quare ego pro uiribus
Satis prolixè tractabam. Phi. Miſerrimùm,
Eò nunc rem rediſſe, ut ſi cui benè uelis,
Hunc multis niſi mox poculis inebries,
Amicitiæ diſrupta dicant fœdera.
An patris uerba tibi exciderunt tam citò?
Quibus monebat nos, ut ſcis, ne talibus
Adhereremus, qui bonarum ab artium

Studijs

Studijs nos abſtraherent, & prauis moribus
Vitam noſtram inficerent, morati peßimè.
Videbis in quæ te incautum trudent mala,
Poſtquàm ſatis blandis uerbis te elexerint.
Ac. Quòd ſi non fecero, Timonem me *appellitant,*
Aut philoſophũ. Ph. Dicant, permitte, quod *uelint:*
Nam nulla fides eſt, nec iuſti obſeruantia.
Quos coràm cernis & putas eſſe optimos,
His minime fide, nam ſunt peruerßißimi,
Qui te apud alios illudent, quamuis plurima
Coràm, & uitam promittant pro te fundere.
Nam tales præditi ſunt lingua duplici,
Mel & uirus ſpirant uno ore & halitu.
Ac. Non *arbitror, nanq; horum perſpexi fidem.*
Phi. Fidem? *qua in re? quòd eſt letali uulnere*
Ab *his* Acrates *confoſſus? egregiam fidem.*
Quòd temet ipſum fermè eieciſſent domo?
Aco. Non *eſt letale, uix mucrone paululùm*
Perſtrinxit. poſtquàm multo eſſet uino obrutus.
Phi. Vide *quid agas, non homines huius temporis*
Tam citò cognoſces: quin etiam centum ſalis
Si modios cum nonnullis hic conſumpſeris,
Vix ingenium cuiuslibet perſpexeris.
Crudeles ſæpè ſerpentes ſub floribus
Latent, & ſpinas ſæpè quoq; roſæ occulunt.
Ac. Non *poſſum me planè ab hominibus ſeiungere,*

 Nec

Nec pater unquam interdixit, ne bonos mihi
Amicitia adoleſcentes adiungerem,
Et omni demererer beneuolentia.
Phi. Amicitia inter latrones? Aco. Proh Iupiter
Tua quid intereſt? Si quid conſumpſero,
Id fiet de meo. Phi. Conſume, non moror.
Sic ſunt nunc homines, qui cùm ſibi non conſulant,
Alios benè monentes tamen non audiunt.

CHORVS TERTIVS.

Qui uis ingenuis labore magno
Eniti ſtudijs, ad aſtra clarum
Nomen tollere, fœminas uenuſtas
Et ludos, epulasq; ſperne lautas.
Incautos iuuenes tria hæc ineſcant,
Atq; ad plurima probra dant feneſtram,
Et gignunt odium nouem ſororum,
Obnixè ſtudijs adhærere honeſtis.

ACTVS IIII. SCENA I.

Euproſitus, Eleutheria.
Senarij.

AIn' uerum eſſe, quòd nobis abſentibus
Vitium ſit oblatum (me miſerum) filiæ?
Eleut. Sic eſt. Eup. Quis fecit? Eleu. Acolaſtus. Eup. Nullam fidem

Eſſe in mundo, prob Iupiter, heu iniuriam.
Vix ſum compos mentis, ſic ebullit cruor
Circa cor, atq; ad iram mentem concitat.
Si mihi ſceleſtus nunc daretur obuiam,
Hunc enſem in coſtas adigerem ui maxima.
Et hanc uiam cerebro miſeri conſpergerem.
Vir es Acolaſte, geßiſti te fortiter.
Imbellem debellaſti uir puellulam:
Pudicitiam eripuiſti: age, te mihi obuiam
Offer, conceptam meritò hanc in te iram euomam.
El. Dedit iuſiurandum ſe ducturum domum,
Quare efferueſcentem iram, mi uir, comprime.
Placuit puellæ ſpecies adoleſcentulo,
(Pudicitia cum forma agit nam litem maximam)
Calcaria addidit amor, locus & occaſio.
Amicè agendum eſt cum adoleſcente & leniter
Voluntas uirginis adfuit, & humaniter
Fecit, perſuadebo hominem, & accedet mihi
Vt ducat uxorem, noui tractabile
Hominis ingenium, per ſeruom accerſi iube.
Eup. Dromo, accerſe Acolaſtum ut mox ueniat huc
rogo.

ACTVS IIII. SCENA II.

Acolaſtus.
Scazontes.

Quàm

Quàm nunquã, Dij immortales, ſecundæ res
In amore perueniunt ad exitum lætum,
Grauis quin luctus hunc ſequatur à tergo.
Meo malo nunc etiam intelligo demens,
Amor cur captus lumine, & puer cur ſit.
Nam ſæpè prudentiſſimos facit cæcos,
Et tanquam pueros nil ſapere: quod expert us
Meo malo iam ſum, periculis qui me
Tot obieci, cæcus & infans, nihil cernens
Futurum, & qui finis amorem hunc ſequi poſſet.
Atq; adeò tot lubens anguſtijs memet
Inuolui, ut inde me expedire non poſſim.
Compreſſi uirginem, quæ nunc gerit fœtum:
Fidem dedi, me ducturum domum dixi.
Quæ res ſic me excruciat, ut nihil ſuprà.
Huc illuc impellor, tanquàm in mari nauis,
Procelloſi quando ineunt prælium uenti,
Vt neſciam miſer, quid me futurum ſit.
Ducam uerò? pater obſtat, qui modis miris
Me tractabit: quid dicet? num puellas ut
Vitiares huc te miſi? an ut bonas artes
Perdiſceres? probatis moribus uitam
Informares? an non hæc anteà prædixi?
Quando uides Philomathen ſic inhærere
Amori? qui quoq; monere debebat
Vt non tam turpiter ſubſtantiam noſtram

 Sine

Sine tuorum ſtudiorum perderes fructus.
Penitus ignoro quid reſpondeam patri.
Non dicam? pietas, æquitas, amor, leges,
Fides, religio, Deleaſthiſæ agunt cauſſam,
Atque adeò inuitum me impellunt, trahunt, cogunt,
Minantes pœnam ſi non duxero, ut fas eſt.
Quibus ſi aduorſarer uel reluctarer,
Eſſem dignus cui tellus hiſceret uiuo,
Et uelut Amphiaraum abſorberet Argiuum.
Quid nunc reſtat, niſi ut de monte præcelſo
Me præcipitem, aut latebras animæ enſe perquiram?
Tam me circumuallant anguſtiæ multæ,
Mori ut malim potiùs, quàm ſic frui uita.
Sed hanc dum in uiuis fuero à me abſtrahet nullus,
Quæ mihi ſuum miſera concredidit corpus,
Non deſeram, decreui, ſed domum ducam.
Quare ad patrem me conferam puellæ, quæ
Veretur ut ſim ducturus, & ut expurgem
Me, ipſaq; flens iamdudum meam fidem implorat.

ACTVS IIII. SCENA III.

Euproſitus, Eleutheria, Acolaſtus.

Octonarij.

QVa fronte, quo ore abſentibus nobis es auſus carnufex,

Domum noſtram contemerare, & notam famoſam
inureret
Vix me contineo, quin tibi mox manibus in crines
inuolem,
Et diſcerpam, Threiciæ mulieres ut uatē Oeagriū,
Qui nunc familiam noſtram aſperſeris tam turpi
infamia.
Vt ſtas? ubi pudor? ubi uerecundia? quid ais, heus
tu furcifer?
Acol. Audi uerbum unum, peccaui, fateor, ueniam
ſupplex peto.
Eup. Veniam? qui facinus Phalaridis tauro dignū
commiſeris.
Num me ludibrio habes? Acol. Non ueniam cupio
ut uellem auertere
A me culpam, ſed ut furibundam iſthanc iram com
peſceres.
Factum quod eſt, infectum reddi non poteſt, ad o-
ptimam
Quin potius partem confer: forma, ætas, amor, ad
id me impulit.
Amor quid poſſit noſti, cuius non ſupremus Iuppi-
ter
Potuit uel tela uel faces à ſe ardentes auertere.
Age dehoneſtaui puellam, maximis honoribus
Eandem afficiam, in uxorē ducā, quod fiat auſpice

Deo precor: ab hac, dum uiuam, me nemo niſi mors abſtrahet.

Hanc mihi ſelegi preter cæteras, cum qua ætatem exigam.

Quapropter deſine ſuccenſere, amorem & ætatem uides

Amborum. Eup. *Si non feceris, cogam te iure & legibus.*

El. *Hanc, mi fili, ut ſcis, unicam tantummodo habemus filiam,*

Solatium ſenectutis noſtræ, cuius tu floſculum

Decerpſiſti, quã ſi non duxeris, mox uitæ terminũ

Pones. quare per hoc caput te obteſtor, ne nos deſeras,

Habebis dotem ampliſsimam, & dum uiuam, omnia plena manu

Ad uitam ſuggeram, miſereat te ſenectutis meæ.

Acol. *Ne lachruma, dum ſpiritus alit hanc animã, nunquàm uos deſeram.*

Et citiùs cælum flores, aut tellus producet ſydera,

Quàm uel caſus acerbus, uel graue aliquod infortunium

Deleaſthiſam eripiat mihi, & ab ea me uiuum ſegreget.

Sed conferam me nunc domum, idoneum ſum nactus nuncium,

Per

Per literas hac de re certiorem facturus patrem.

ACTVS IIII. SCENA IIII.

Daniſta, Acrates.

Trochaici, Tetrametri, Catalectici.

ACrati demẽs nuper credidi uicenos aureos,
Et iam conſtitutus effluxit ſoluendi termi-
nus.
Quapropter fugitat meum conſpectum, nec mihi
obuiam,
Quod ſenſi, uenit: ſed mox me uiſo in aliã conijcit
Seſe plateam. quare ſi mihi nunc daretur obuiam,
Compellarem. nam mala nomina ſæpe compellanda
ſunt.
Hiſce ſunt homines noſtra ætate exornati morib.
Vt, niſi quod tuum eſt repetas, non ſponte ſua tibi
redderent.
Vel ſi quis quid reddit, magna eſt huic agenda gra
tia,
Adeò ut ipſa fides irata hinc ad Deos ſeceſſerit,
Et perfidia emiſſa ex inferno, cunctos inuaſerit.
Eccum quem quæro, ſequar mox à tergo, ne ſe oc-
culat.
Aliorſum me uiſo. heus bone uir, quando reddes de
bitum?
Ac. *Debitum? quid? Da.* *debitum. Acra.* *quantum?*
Da. *uicenos aureos.*

Ac. Quando mutuo dediſti? Da. neſcis? ah homo im pudens:
Denos tibi dedi, quos perdidiſti nuper alea.
Octiduo poſt iterum denos, quos dederas meretri culæ,
Et chirurgo, quòd curaſſet uulnus in conuiuio
Acceptum, ſicuti quo te nunc meretrix donauerat
Cùm tecũ cubaret, ad minimũ integros mẽſes duos.
Quare redde quod debes, autem ad Rectorem deſe ram.
Acr. Non abeſt multum, quin hoc in luto te prouol uerem,
Quòd me compellare audes effrons in publica uia.
Nónne dixi tibi, me nuncium miſiße in patriam?
Qui quamprimum uenerit, æs alienum perſoluam tibi.
Dan. Quò te proripis? ô effrenatam hominis impu dentiam.
Tu facies ut nulli crediturus ſim pecuniam.
Acr. Quid nunc comminiſcar? aut quam nunc in tendam fabricam,
Vt patrem argento emungam, atq; huic ut perſol uam debitum?
Dicam me dimidium penè annũ correptum lurida
Febre laboraſſe, & ita tantã conſumpſiſſe pecuniã.
Si pater rem cum ſcortis habere me reſciſceret,

Lude

Ludere, potare dies & noctes, ferret grauiſsime.

ACTVS IIII. SCENA V.

Eubulus, Philoſtorgus.

Septenarij.

PHiloſtorgũ exoptarem nunc mihi dari obuiã.
Sed ipſe exit foras, conueniam, & quærã quò
uelit.
Phi. Te quærebam: ſalue. Eu. Et ego te. Ph. Cur fron
tem contrahis?
Eub. A filio allatæ ſunt mihi literæ, in quibus
Scribit ſe Euproſiti cuiuſdam uitiaſſe filiam,
Atq; ab eodem cogi, ut ducat uxorem, legibus.
Quæ res animũ meũ adeò excrutiat, potius ut mori
Malim quàm uiuere. Vtinam mors in primo limine
Vitæ extinxiſſet te, ne mihi cauſa dolorum fores.
Acolaſte Acolaſte, quàm ſepe monui fideliter,
Ne perditis adhæreres peſsime conſortijs,
Neue ſineres blanditijs te capi muliebribus.
Id quod timebam nõ ſine dolore meo contigit.
Quàm iniquè eſt comparatũ, ut hi, quibus ſunt filij
Obtemperantes & morigeri, his permittant nihil,
Et largiantur pecuniam quoq; parciſsime:
Nos uerò, qui quodcunq; illis lubet, concedimus,
Plerunq; habeamus filios quàm perditiſsimos.
Nunc demum ſentio, pecuniam & licentiam
Eſſe adoleſcentulorum corruptelam maximam.

Sed utinam aut filius aut ego è uiuis excederem,
Ne nebulonem uiderem poſthac impuriſsimum.
Verùm, ſi mihi dabitur in conſpectum, peſſundabo,
Nihil'ne de tuo noui audiuiſti filio?
Ph.Nihil, niſi quòd ſcribit febre laboraſſe ſe diu:
Vicenos aureos petens ſibi ut tranſmitterem,
Vtpote, quos curãdo morbo hoc illic inſumpſerit.
Non igitur filium ſineres uxorem ducere?
Eu.Nõ hercle faciam, quin meis manib. occiderem
Potiùs, quàm ut hoc homini impuriſsimo permitte-
rem.
Phi.Quid ergo facies? Eu.quid? rogas? cras quan-
do illuxerit
Dies, iter ingrediar, ut ad ipſum proficiſcar: tenes?
Tu, ſi uoles, poteris unà mecum. Phi.rectè mones.
Abi domum, & quæ ſunt neceſſaria ad iter, para.

CHORVS QVARTVS.

Peius haud quicquam muliere uiuit,
Nam uenenoſo uomit ore flammam,
Et quibus fallat iuuenes tenellos,
Retia ponit.
Spirat emittens uelut Aetna flammam,
Perdat ut ſtultos miſeroſq; amantes.
Hanc precor peſtem fuge qui nouena
Numina quæris.

ACTVS V. SCENA I.

Acolaſtus.

Trimetri.

Poſtquàm deluſus eſſet ab Ate Iuppiter
Hanc crinibus arreptam deturbat cælitus,
Nec unquum diuorum fruitur commercio:
Verùm homines intergraditur ueloci pede,
Calamitates & cædes miſcens maximas.
Eadem mihi nunc mille rixas ſeminat.
Hîc uirginis pater, ex parte altera meus,
Minantur mihi Geticis extrema affectibus,
Alter ſi non, alter uerò ſi duxero.
Omnia ſunt plena, quò me uerto, anguſtijs.
Tot me circumuallant miſerum moleſtiæ,
Vt niſi me Deus eripiat è tantis malis,
Ad extremam infelix redigar inſaniam.
Audio patrem aduenißſe. hic mihi ſunt iurgia
Parata: quibus, hei mihi, iam tractabor modis.
Sed ad Litas Iouis me uertam filias,
Quæ tardis & lentis ſequuntur paßibus:
His ſupplex ero, uerbaq́; dicam precantia,
Vt me uelint eripere è tantis cladibus,
Infelici qui cœpi amare ſydere.
Litæ, Litæ, ſeruate miſerum ueſtra ope.
Ad uos uenio conſilium auxiliumq́; expetens,
Approperate citis greßibus. ſi uos mihi

Auxilium denegatis, pereo funditùs.
Si ſciſſem ex hac re tot lites, tot iurgia
Mihi futura, nunquàm patraſſem miſer.
Beatus ille, qui procul ab his uinculis,
Sedulò uacare poteſt ingenuis artibus.
O ſi reuerti elapſa poſſent tempora,
Nunquàm me tot curis incautum inuoluerem.
Rectè dictum eſt, damnoſas eſſe fœminas,
Bonas malasq́; Nam quantumuis caſtitas
Laudetur Penelopes, tamen procis fuit
Exitij cauſa, quos Vlyſſes ſuſtulit.
Et Aſiæ toti dedit exitium Tyndaris:
Sic mea Deleaſthiſa mihi peperit maximas
Rixas. Sed ad patrem meum me conferam,
Vt audiam num hac de cauſa ſuccenſeat.
Mens hercle præſagit mihi infortunium.
Sed ni fallor, uideo patrem huc accedere.

ACTVS V. SCENA II.

Euproſitus, Eleutheria.

Trochaici, Tetrametri, Catalectici.

AVdin' uxor, num fuit hodie hîc Acolaſtus?
Ele. Non arbitror.
E. Illud timeo, ne effugiat, néue aliorſum ſe conferat.
Quam ſuſpicionem parat mihi, quòd ſemper pro-

craſtinat,
Et quòd rarius nūc huc aduentat ſolito. El. ne time.
Ingenuus adoleſcens eſt, non faciet, concepi bonam
Spem, ſed fortaßè ad cœnam ueniet. Eup. Igitur cœ
nam para.
Ego paulisper in forum prodibo, num quid ſit noui,
Auditurus, cuius noſtra ſecula ſunt pleniſſima.

ACTVS V. SCENA III.

Eubulus, Acolaſtus, Philoſtorgus.

Tetrametri, Iambici, Catalectici.

EHo bone uir, hodie faciam ut ſcias quanti pater ſit
Faciendus. non impune feres quòd uitiaſti puellam,
Et eandem me inuito uis ducere in uxorem ſcelerate.
Aco. Pater, da ueniam, quæſo pater. Phil. non te dignum facis. Eub. quid?
Phil. Occides filium? Eu. morietur. Phil. ab ſæuire noli.
Aco. Hoc eſt eſſe patrem? Eub. atq; hoc eſt eſſe filium? Aco. miſer ſum.
Phil. Eubule, non hercle ſinam ut facias me præſente cædem.
Cedo, num tu tam facile potes animum exuere paternum?

Eub.

Eu. *Non exuerem patris animum perfricta fronte quòd me*

Patrem non agnoſcit, cuius dictis meritò obſecundet.

Scis quo pacto ab ineunte ætate mihi contrariatus

Et tergiuerſatus ſit: qui me inuito patre ducet

In uxorem iſtam meretricem, non ſine dedecore ſummo,

Cùm non obſeruet ſtipes quantæ inſidiæ ſibi ſtruantur,

Quæ nemini obtrudi poßunt, ineſcant ſic amãtes,

Vt quas uitiauerint, in uxores ducant eaſdem.

Ante aliquot annos ſi duxißes uxorem, uir eßes.

Vide ut ſtet, quàm nullum ẽdat ingenui ſignum pudoris.

Age, accerſe Euproſitum, *uidebimus quo iure poßit*

Tibi nubere, ſui ipſius prodiga cùm ſit pudoris.

Vel potu uel cibo porrexit huic meretrix amorem,

Adeò eſt ſubmerſus in amore, ut non abſtrahi inde poßit.

Phil. *Humanius age, uix enim ut non ducat obtinebis.*

Eubu. *Aſpera uerba nihil ſi proficiunt, quid lenia mouerent?*

Sed niſi fallunt oculi, procul uideo iſtos aduenire.

ACTVS V. SCENA IIII.

Euproſitus, Acolaſtus, Eubulus, Philoſtorgus.

Senarij, Septenarij, & Octonarij.

ITan' dicis te tam impotenti eſſe à patre
Animo tractatum, & nolle ut ducas filiam
Meam, quam ui tute, ut noſti, compreßeris?
Aco. Sic eſt, & ſi non adfuiſſet Acratis
Pater Pholoſtorgus, necaſſet me ſatis
Crudeliter, paterni oblitus muneris.
Sed expectant nos, accedamus ocius.
Eup. Eſt'ne ille tuus pater, qui dextram tenet?
Aco. Ille eſt, promißam barbam qui mulcet manu,
Qui cogitabundus declinat in terram caput.
Eup. Accedam & alloquar: Saluete plurimùm,
Phil. Habemus gratias. Eub. age bone uir, tu roges filium
Meum, ut ducat gnatam tuam? quo iure? quibúsue legibus?
Eup. Huius regionis: nanq; apud nos tantum eſt, ſi quis uirginem
Vitiauerit, ducat eandem, aut capite pœnam luat.
Quare ſi non uult, ego procedam iure & legibus.
Eub. Egregiam legem, quæ feneſtram patefacit libidini.

Nam ſi quis habuerit domi maturas filias,
Ita ut nemini eaſdem poterit obtrudere,
Hac ratione in naßem pelliceret adoleſcentulos
Rerum imperitos, ut uitiatas ducerent,
Atq; ſub honeſto poßet lenonem agere nomine,
Et peregrè proficiſci, ut maior ſit his occaſio.
Quin uirgines ſunt uigili adſeruandæ cuſtodia,
Arcendæ à iuuenum crebra conſuetudine.
Eup. Duram profectò mihi demandas prouinciam.
Siquidem mallem ſuum eſſe cuſtos potius, quàm uirginem
Hanc cuſtodire, ſui quæ eſſe cuſtos non poteſt.
Eub. Veterator. Eup. Hem quid dicis? Eubu. Dicebā gnatum meum
Tuam non ducturam eſſe filiam. Eup. Quibus rationibus?
Eu. Nam filius uiceſſimum quintum cùm non exceſſerit
Annum, ſui iuris non eſt, nec quicquam ſine parentibus
Suſcipere audet, nè minimum, non dicam quòd matrimonium
Contrahere poßit inuitis parentibus.
Quare tuam gnato meo locare filiam non
Non poteris, nec debes, cùm mihi ſubiectus ſit adhuc filius.

Eup. Igitur infamiam quã me domumq; meam aſperſit, feram?
Non hercle faciam, quin potiùs omnia mea bona largiar
Iuriſperitis, quàm hoc ut ferat inultum filius tuus.
Qui cùm poßint citrà negotium ex mala cauſa bonam
Facere, ex bona póterunt uel optimam. Cedò,
Túne æquo animo laturus eßes, filiæ tuæ
Si quis ſtuprum inferret? Eubul. Ego non factum probo.
Sed quare admiſit illum? cur nõ ſtulta à ſe repulit?
Adoleſcentes enim non tam ſunt in crimine quàm uirgines:
Quippe quòd hi non ſecùs ac canes ſagaces inquirant feram,
Quam uiſam proſequuntur, apprehenſam mordicus tenent.
Eup. Cur non reluctata eſt pudicitiæ exemplar Lucretia?
Perinde quaſi poßent imbelles uirgines uiris
Seſe opponere. Sed cùm non æquitati apud uos ſit locus,
Vobiſcum ſtricto iure agam, & hunc in ius trahã,
Vt ſi noluerit, ut dixi, pœnam capite luat,
Iuxta leges noſtræ regionis, & inſtituta publica.

*Philo*r

Phil. Eubule, iniquus es nimis, non approbo, æquũ poſtulat.
Nam præſtat has leges ſeruari, ne data improbis
Anſa peccãdi, in quaſuis irruãt innuptas uirgines.
Præterea non eſt quod cauſtère. nam pater
Vir eſt probatæ fidei, non infamis crimine
Vllo, diuitijs pollens: ipſa uirgo, præterquàm quòd eſt
Formoſa, uitam egit pudicè & duriter,
Vt tota ciuitas teſtatur, quæ clamat ſcelus
Infandum admiſiſſe hunc, & quouis ſupplicio dignißimum.
Inſuper amor, æquitas, religio cauſam agunt.
Amor quidem, quòd ſi hunc ab illa ſegregaueris,
Actum eſt de uita & ſalute filij tui:
Siquidem ſibimet ipſi aſciſcet uitæ periculum.
Porrò æquitas, quia æquum eſt, ſi quis quicquam aſperſerit,
Abſtergat ut idem. Poſtremò religio quoque monet
Iuſiurandum ſanctè eſſe ſeruandum, quo te deuinxeris.
Acol. Pater ſi me uiuum uis miſerum, ab hac ne me abſtrahe.
Eub. Habeas, ualeas, oblectes te cum illa. *Acol.* Sine te exorem pater.

Eub. Age duces. *Aco.* O leniſsimum patrem, nunc te geram in ſinu.
Eub. Dotem dic Euproſite. *Eup.* Dabo quingētos aureos.
Eub. Placet, eamus nunc intus, ubi reliqua curabimus,
Si quæ ſupererunt: duc nos in domum tuam.
Eup. Fiet, ſequimini. *Phil.* Mox ſequar, prius ad gnatum me conferam,
Cui denumerabo argentum, quod debet. *Eup.* Sequere. *Eub.* Sequar.

ACTVS V. SCENA V.

Acolaſtus. Acrates.

Trimetri.

Non poſſum me tantis explere gaudijs,
Quòd in portum è tam turbulentis fluctibus
Sim delatus, mareq́ iam conquieuerit.
Verùm quem nunc exoptem mihi potiſsimum
Dari, cui tam ſubita hæc enarrem gaudia.
Acratam uideo hilari uultu, ſed peruelim
Scire, quod huic ſit tam magnum oblatum gaudium.
Acra. Quandoquidem omnia ceciderunt ex ſententia,
Non poſſum quin frontem explicem præ gaudio,

Atq; adeò, ut ad congerrones me conferam,
Cum quibus hunc hilarem lætus tranſmittam diem,
Dum turget crumena (ô leniſſimum patrem)
Cum non amplius erit poſthac egebimus.
Acol. Conueniam: heus Acrates, quod obortum eſt tibi gaudium?
Videris etenim quàm ſoles multò hilarior.
Acr. Ehem Acolaſte, hodie mihi fortuna ſe dedit,
Tanto me affecit inſperato gaudio.
Pater enim omnem dinumerauit pecuniam,
Quam debebam, & meis dictis habuit fidem,
Nam me febre laboraſſe patri ſcripſeram
Sex menſes, tantamq; inſumpſiſſe pecuniam,
Sed neſcit in quos uſus hanc conuerterim.
Preterea immenſam argenti uim dedit mihi
In ſumptus, quapropter lætitia diffluo.
Sed, ut ſe res habent tuæ? dic obſecro.
Acola. Deleaſthiſa datur mihi nuptum, atque nuptiæ
Parantur, quocirca nunc res eſt in uado.
Pater iratus cum Euphroſto iniuit gratiam,
Cui ſe totum dedit, quem ſummè diligit.
Eamus intrò, hunc hilarem ſumemus diem.
Non eſt quod expectetis, intus nuptiæ
Celebrabuntur, uerum ualete & plaudite.

Chorus

CHORVS QVINTVS.

Stagnans uelivoli maris
Præſentes hominum reddit imagines,
Quando carceribus domat
Fratres nymbi feros Hippotades ferus.
Sic comœdia ſplendida
Emendat uitium, detegit malos
Mores, edocet optimos,
Vt uitam inſtituas in melius, monens.

EPILOGVS A M. CHRISTOPHORO Cornero additus.

Felicitatem uobis maximam precor,
Qui fabulam hanc ſpectaſtis, quæ pulchrè docet,
Quibus ſint præditi ſtudijs & moribus
Iuuenes, bonas qui tractant literas, licet
Id non agant ſimili cura atq; induſtria:
Sed ſcire uultis quid ſit, & admiramini,
Quod cernitis me quoque nunc prodire iuuenem,
Et has agendi partes ſumere ultimas.
At cur ego huc ueniam, non multis eloquar:
Detis mihi ſaltem pauca dicendi locum.

Hæc nanq; dicam, ueſtris quæ ſunt moribus
Voluntatiq; non inconuenientia.
Veſter facit candor, probitasq; maxima,
Atq; animus illius, qui ludos hos facit,
Poëticum ut chorum ueſtræ cuſtodiæ
Meis, quibus poßim, commendem uerbulis,
Comœdiæ quoq; dicam quam ſint utiles,
Et hæc recens quid ſpectet fabula.
Sed gratias uobis habemus plurimas,
Ad ſcenicum hoc quòd uenistis ſpectaculum.
Requirit hoc ueſtra bonitas & æquitas,
Boni ut faciatis ſtudium hoc æquanimiter,
Honoris quod ueſtri cauſa ſuſcepimus.
Nam quo magis bonas amatis literas,
Hoc mage ſtudete iam nouis laboribus.
Quapropter auditores ô clarißimi,
Rogamus omnes pro ueſtra ſapientia,
Et ſingulari uirtutis præſtantia,
Seruate Muſas hoc tam miſero ſeculo,
Easq; defendite, quæ nil auxilij habent.
Videtis enim quot oſores nunc perferant,
Quorum furor ut per totum mundum ſæuiat
In hos, quibus fauent Muſæ caſtißimæ.
Quis negligit nunc contemnere tam ſanctas literas,
Quibus reguntur orbes mundi nobiles?

Quis

Quis eſt, cui non placeret potiùs barbaras
Gentes & audaces ſequi, quàm literas?
Quos non mali rudesq; patronos habent?
At nos miſeri, qui ſummas res amplectimur,
Et qui uitæ ſtudemus innocentiæ,
Contemnimur, negligimur fermè ab omnibus.
Vos ergo nos omnes amate benigniter,
Et facite ut ſtudium hoc noſtrum ſemper floreat.
Hoc ueſtra requirit dignitas & gloria.
At tu iuuentus literis dedita ſacris,
Chori Muſarum nobilis docta aſſecla,
Comœdias ama, ſequere, admirareq;,
Audi, doce, fac, agè, laudeq; multa uehe.
Hoc etenim qui facit, uidere dicitur,
Humana uita quàm ſit multis obruta
Moleſtis, crucibus, fortunis & miſerijs,
Incertus ut caſus regat prope omnia.
Sunt etenim ſpectaculum uitæ huius comœdiæ:
Quæ imitantur & referuut mortalium omnium
Conditiones, mores, ſtudium & uitæ modum.
Errata ſingulorum tangunt, uitiaq;,
Et quemlibet monent ſuo de munere.
Si quid ſequi uelis, ſequendum quod putes:
Vitare ſi quid, huc peto mentem dirige.
Si ſcire uis, quid agat ſenum prudentia,
Si neſcis ætatis florem quid deceat, aut

Dolus famulorum quàm ſit multus & uafer,
Meretricum quanta ſit techna & fallacia,
Imaginem uides horum in comœdijs,
Quas elegantia præſtans Terentius,
Et ſalibus gaudens Plautus edidit uetus.
At cerne quid fiat noſtro nunc tempore,
Quo non minus uigent bonæ res quàm antea,
Quo iuuenis elegans datus poeticæ
Prophanis non tantum ſtudet comœdijs,
Sed & ſacras hiſtorias lubens edocet,
Ac ſcenicis foccis uult reddere bonos
Viros, & ad pietatis ſtudium adducere.
Quod & noſter nouus Comicus hic præſtitit,
Rem non nouam, ſed ætate hac ualde utilem,
Cum dulci ſpectandam dedit ſpectaculo.
Videtis iſtos iuuenes hoc in circulo,
Illis & adiunctos parentes optimos.
Qui cùm uellent eos ſummam operam literis
Nauare dulcibus, & fieri quoq; bonos,
Mittunt ad literatos & celebres uiros,
Nec maximis quidem parcentes ſumptibus.
Ipſi ſed partim ſuſceptam ingreßi uiam,
Ad quam uolunt metam ueniunt feliciter,
Et doctiores facti laude maxima
Domum patris repetunt, ut Philomates probus,
Acolaſtus autem & Acrates nummis datis

Paren-

Parentibus fucum faciunt mirabilem,
Præ ſe ferentes ſtudioſorum nomina,
Sed interim ſe dant, heu, turpi luxui,
Et nil minus bonas quàm curant literas.
Ludis ſtudent, turpes atq; colunt fœminas,
Perdunt dies in poculis & otio.
Nomina faciunt, æreq; multo grauant ſuos.
Tandem domum redeunt nulla arte præditi,
Et ſunt ſuis grauis crux & moleſtia.
Sed nos ſciamus quæ ſit noſtra functio
Cui deus pater præfecit ſingulos,
Curemus ipſam ſtudio & maxima fide,
Nil hæſitantes quin Deus ter optimus
Noſtros ſit adiuturus conatus ita,
Vt ſe receperit facturum ſedulò.
Sed hæc boni conſulite quæ dixi modò.
Nam muſicus nunc aliò ducitur chorus,
Vos interim bellè ualete & plaudite.

FINIS.

ORNATISSIMO VIRO Domino Chriſtophoro Cornero S. D.

CVm ſæpiſſimè fiat mentio Iudicij Paridis in Poëtis, quod nuſquàm abſolutè deſcribitur, arbitrabar mi Cornere, me rem non ingratā facturum ijs, qui lectione poetarum ſe dediďiſſēt, ſi carmine illud ipſum pertexerem, ſicut in dialogis Luciani legitur. Et quamuis ſit materia per ſe iucunda, tamen etiam ualde frugifera eſt, cum ad intelligendos poetas, tum ut ex hoc figmento pateſieret, quomodo ex parua ſintilla magnum incendium confletur. Nam uerè ex hoc iudicio bellum decennale ante Troiam exortum eſt, in quo & tota ferè Aſia uaſtata eſt, & multi uiri fortes occubuerunt. Ita rectè de Eride Homerus ſcriptū reliquit:

Parua metu primo, mox ſeſe attollit in auras,
Ingrediturq; ſolo & caput inter nubila condit.

Ac ſi quis hiſtoriam noſtrorum temporum conſideraret, magnos etiam tumulus ex re leuicula extitiſſe animaduerteret. Has autem primitias tibi dicare uolui, qui in hoc genere ſtudij mihi dux et autor fuiſti. Quare hoc qualecunq; grati animi erga præceptorem munuſculum ſuſcipito, & æqui boniq; conſulito. Valete.

Iudi-

IVDICIVM
PARIDIS.

VNde ſit orta trium diſcordia ſæua Dearũ,
Iudiciũ & Phrygij, dic agé Muſa, uiri.
Quinquaginta ſenex fluitantia numina Nereus
Dicitur in magno progenuiſſe freto.
Inter quas Thetidis fuerat pulcherrima forma,
Eſset ut à multis ſæpé petita procis.
Iupiter haud tepidas etiam ſub pectore flammas
Senſit, & ingenti torſit amore Deam.
Et niſi tam uehemens tenuiſset cauſa Tonantem,
Sumpſiſset niuei cornua ſæpé bouis.
Nam Protheus olim Thetidi prædixerat udæ,
Infantem paries, qui patre maior erit,
Ergo ne maius quicquam Ioue mundus haberet,
Peleus aſsequitur gaudia tanta thori.
Peleus magnanimi genitor prædiues Achillis,
Cuius in imperio Theſſala terrá fuit.
Qui mox regali conuiuia ſplendida luxu
Inſtruit, æquoreæ lætus amore deæ.
Et uocat ad tantos hymenæos omnia cæli,
Omnia & undiſoni numina magna maris.
Et quoq; Naîadas omnes, omnesq́; Napæas,
Imó & Apollinei numina ſancta chori.

Lætifico reſonat plauſu domus inclyta Pelei,
Et dant lætitiæ plurima ſigna nouæ.
Hic certant cyathis, illic crinitus Apollo
Pulſat inauratæ fila ſonora lyræ.
Quin etiam ad citharam diuina uoce canentes
Aetherei cantant dulcia furta Iouis.
Sola ſed hinc aberat rigidi germana Gradiui
Spargens in magnos prælia ſæua uiros.
Vulgus Erin dicit, quæ quãuis paruula primo ē,
Mox tamen extollit ſydera ad alta caput.
Indignata grauem concepit mente furorem,
Cur nihili fio? cur ego ſpernor? ait.
Ergóne fruſtra contemnar? triſtia lætis
Miſcebo, & rixæ dira uenena feram.
Dixit, & in turbam pomum coniecit ouantem,
In quo, quam duxit, ſcriptio talis erat.
Heſperium hoc pomũ, quæ formæ laude ſuprema
In toto cœtu dicitur eſſe, ferat.
Hic Venus & Pallas, cumq; his Saturnia Iuno
De forma ſubitò iurgia magna mouent.
Et mox Iuno Iouem uerbis affatur amicis,
Auribus arrectis cætera turba ſtetit.
O qui fluminibus gaudes rex magne triſulcis,
Diſcute iudicio iurgia noſtra tuo.
Nunc uenit in dubium noſtræ præſtantia formæ
Quæ conſors caſti ſum tibi facta thori.

Præripere hanc laudem conatur caſta Pallas,
Inſidias nobis & Cytherea ſtruit.
Quæ tibi nunc igitur fuerit pulcherrima uiſa,
Huic pomum poteris tradere ſumme pater.
Dixerat, à cunctis ingens eſt murmur obortum.
Iuppiter hæc imo pectore uerba dedit:
Non ego tam magnas poſſum componere lites, nola.
Nec ſunt arbitrij iurgia tanta mei:
Nam uos ex æquo ſumma complector amore,
Vt meritò formæ præmia cuiq; darem.
Quare ueloci proles Cyllenia curſu
In Phrygiam triſtes ducito, nate, Deas.
Inuenies Paridem gelidis in uallibus Idæ
Præbentem bobus paſcua læta ſuis.
Is dirimet quæ uerè queat pulcherrima dici,
Is formæ iudex commodus eſſe poteſt.
Dixerat, & blando loquitur Venus aurea riſu,
Non metuo, Momo iudice, chare pater.
Hic Iuno ſubitam mox excandeſcit in iram,
Et tales duro protulit ore ſonos:
Nos etiam rigido nil iudice Marte timemus,
Qui tecum ſolus ſæpè cubare ſolet.
Et iam Mercurius pedibus talaria nectit,
Ad Priami iuſſus ducere regna Deas.
Iamq; propinquantes Phrygij Simoëtis ad undã,
Mercurius pulchrum conſpicit ecce Parin.

Qui baculo errantes cohibebat forte iuuencas,
Ne diſpergatur per iuga ſenta pecus.
Ad quem cum propius uentum, Cyllenius inſit,
Exponens ſummi ſeria iuſſa Iouis.
Salue Dardanijs iuuenis pulcherrime in agris,
Salue, ne metuas, nam tibi pauca loquar.
Iuppiter Aemonijs ad te me miſit ab oris,
Rex ubi connubij gaudia magna dedit.
Quasq; uides non ſunt mortali ſemine natæ.
Sed ſunt hic coràm Iuno, Mineruα, Venus.
Inter quas hodie contentio magna coorta eſt,
Quæ forma reliquas uincere ſola queat.
Et quia non poſſunt ſuperi componere rixam,
Tu iuſſu debes arbiter eſſe Iouis.
Quapropter cuius pulcherrima forma uidetur,
Hanc poteris pomo ſignificare dato.
His ubi fatus erat uerbis Cyllenius ales,
Vix Paris hos tremulo reddidit ore ſonos:
Me miſerum, quid ais; magni eſt res iſta pericli,
Arbitrium formæ numina ferre meum.
Quod culpem uideo nuſquam, nil diſplicet imò:
Iudice me, uictrix quælibet eſſe poteſt.
O ſi nunc oculos centum, uelut Argus, haberem,
Perſpicere ut cauta ſingula mente queam.
Sed quia nos urgent ſummi mandata tonantis,
Hæc circumſpectè res peragenda mihi eſt.

Poni-

Ponite nunc igitur ueſtes: nam corpore nudo
Quælibet eſt oculis conſpicienda meis.
Diſcedant reliquæ, maneat Saturnia Iuno,
Hæc erit arbitrij maxima cura mei.
Sic fatus, uiridi ponunt in gramine ueſtes,
Et Paridem Iuno talibus alloquitur.
Si Pari nunc noſtræ fuerit uictoria formæ,
Pro tanto officio munera magna feres.
Imò tuis Aſiæ regnum parebit habenis:
Tranſcendet rutilos & tua fama polos.
Reſpondit paſtor peruertunt munera mentem,
Non eſt muneribus res peragenda tibi.
Poſt, hanc acceſsit ſummo Ioue nata Minerua,
Quæ blando tales édidit ore ſonos.
Si tua de noſtra fuerit ſententia forma,
Semper fœlici prælia Marte geres.
Semper ab hoſte tuo referes uictricia ſigna,
Proſternens gladijs obuia quæq; tuis.
Subridens iterum dixit: nil prælia curo,
Quin potiùs placidæ munera pacis amo.
Poſteà ſucceſsit pharetrati mater amoris,
Quæ loquitur tali talia uerba ſono:
Si mea forma tuis ſteterit pulcherrima uerbis,
Non ego uel regnum uel tibi bella dabo.
Innumeris etenim ſunt talia iuncta periclis,
Sed faciam ut tecum fœmina pulchra cubet.

Ne iuuenile tuum perdas tam turpiter æuum,
Et flos ætatis concidat ante diem.
Ac ſunt tuta magis Veneris quã prælia Martis.
Et fert fœmineus gaudia multa thorus.
Ergo tuis Helenam complectere ſuauiter ulnis,
Quæ tecum nudo corpore bella geret.
Quam genuit ſumptis cygni cum Iuppiter alis
Repſerat in thalamum candida Leda tuum.
Sed nunc connubio eſt Menelao iuncta feroci,
Qui tam formoſa coniugẽ lætus agit.
Attamen efficiam tecum ut pernauiget æquor,
Huc uſq; Phrygij pinguia rura ſoli.
Ipſe etiam præſens aderit, mea cura, Cupido,
Nauis ut æratæ turgida uela regat.
Ne dubita, per conſcia ſidera iuro,
Per Styga, quam cuncti Dijq; Deæq; timent.
Hic Paris addubitans triſtato corde uolutat,
Tandẽ ait: Hoc pomũ tu cape pulchra Venus.
At Iuno irarum uehementi fluctuat æſtu,
Et magnum memori pectore uulnus alit.
Sic ait: Hei quantos in Troiam conijcis ignes,
Hei mox in præceps Troica regna dabis.
Veliuola uenient proceres cum claſſe Pelaſgi,
Miſcentes forti prælia ſæua manu.
Tunc Simois, Xãthus, Phrygiæ clariſſima terræ
Flumina, ſanguineo tincta colore fluent.